

genere pile minus fatigantur ludentes, ideoq; imbecilliori etiam aetate conuenit. a quata letius fertur. resilit magis. tardiusq; descendit. ueluti hominem de industria expectans. idē. ite procul iuuenes, mitis mihi conuenit aetas. Folle deat pueros ludere, folle senes. Hunc simuliter folliculum per diminutionem diu manifestum est. Suet. De Augusto. post bella ciuilia ad pilam primo, folliculumq; transit. mox nihil aliud, quam uectabatur, et deambulabat. Quoniā uero hoc pile genus pugno percutitur, follicus pugillatorius appellatur. Plau. Exemplo hercle ergo te follem pugillatorium faciam, et pendentem cursabo pugnis periuissime. Est praeterea quartum pile genus, quod uocant Harpastum siue sphaeroidam, grossior est, quam pilea paenica, tenuior, quam follicus. E panio fere fit, aliquando ex pelle, lana tomento ue impletur, non repercutitur. Sed cum multi sint ludentes, et in duas partes diuisi, ite ut utriq; e regione sibi inuicem oppositi sint ad suos quisq; transmittere pilam conatur, quā aduersarij ueruntur arripere. Sic magno labore ludunt, deacidit sepe in terram pilea, ad quam cateruatum currētes se inuicem prosternunt, puluereq; et sudore infecti flauescunt. Laboriosum ludi genus. et ideo grandioribus tantum conueniens. sphaeroida appellatur, uel a sphaeroida inuēto, uel ἀσφαιροειδής, quod deceptere significat. Fit enim in hoc ludo, ut cum alteri sepe ostendant se uelle pilam proiecere, alteri tamen iaciant ad deapendum aduersarium ἀπαστὸν autem hoc est harpastum ἀσφαιροειδής, hoc est a rapiendo uocatur, quia proiectam pilam multi simul conantur arripere, seq; ob eam causam inuicem prosternunt. idē Martia. Siue harpasta manu puluerulenta rapis. idē de harpastro. Haec rapit Anthaei uelox in puluere Draucus, Graedia qui uano colat labore facit. Artemidorus de interpretatione somniorum. ἀρπαστὸν δὲ αἰσθητικὸν φιλονεικίας ἀπειραντοῦ σὴ μαινουσι. πολλὰς δὲ καὶ εἰς ἐταίρους ἔρωτα. τοῖσι γὰρ ἢ σφαιρα καὶ τὸ ἀρπαστὸν ἐταίρα. διὰ τὸ μὴ δύναι μὲν γνῆ. καὶ πρὸς πολλοὺς φοιτᾶν.

Harpastum inquit, et sphaera certamen infinitum significat. Saepē etiam meretricium amorem. Videtur enim sphaera, et Harpastum meretrix propterea, quod nusquam maneat, sed ad multos prodeat. Operae pretium est uidere, quam ridicula de ijs per ignorantiam pleriq; tradiderunt. Ab huius pileae similitudine quicquid rotundum, ac sphaericum est Pilam uocamus, cuius diminutiuum est Pilula.

DE LEONE IVSSV DOMITIANI CONFOSFO. QVOD MAGISTRVM LAESERAT EPIGRAMMA. X.

LAESERAT INGRATO. Laudat clementiam Domitiani, quod cum Leonē mansuefactum in arena animaduertisset in magistrum seuire, confodi eum iusserat naturae mansuetudinem, non modo in hominibus, sed etiam in feris regrens. **PERFIDVS.** Violator fidei, quam mansuefacturi suo debebat. **LAESERAT.** Offenderat. Laedere proprie est contumelia afficere, sumptum a graecis, qui λοιδορία contumeliā uocant. Transfertur tamen ad omne genus offensionis. Eius passiuum est laedor. a quo laesus offensus. et contrarium eius illaesus, hoc est inoffensus. et laesio offensio. **MAGISTRVM.** Praeceptorē, qui eum mansuetudinem docuerat. Magistri proprie dicuntur artium praecipitores. Transfertur tamen hoc nomen ad omnes, quibus praecipua cura rerum incumbit, uel quae magis caeteris possint, uel quod magis, quam caeteri diligentia et sollicitudinem rebus, quibus praesunt, debent. Hinc magi-

stros pagorum, societatum uicorum, collegiorum dicimus, qui pagis. uicis. societatibus. collegijs praesunt. Magistrum equitum, cui summa potestas in equites erat. addebatuq; semper dictatori, cui summa potestas erat in populum. a quo et magister populi dicebatur. Magister etiam aliquando pro custode accipitur. Terentius. Me filijs relinquunt quasi magistrum. Vir. Nec ex animis possunt retinere magistri. A magister magistro uerbu deducatur, quod significat moderor. guberno. a quo magisterium, quod nonnulli pro ipsa magistri dignitate usurpat. et magistratus, quod modo significat eum, qui in potestate aliqua est constitutus, ut est consul. proconsul. praetor. propraetor, et alij qui ciuitates, aut prouincias regunt. Modo ipsam potestatem, siue officium. Cicero. Nam is tum in urbe magistratum gerebat. idem. Quem magistratus comprehendit, et in uinculis teneri iusserat. Magis uero aduerbium est, et significat plus. deducaturq; a magnus, quod grandem significat. cuius comparatum est maior. si perlatiuum maximus. Maximus pontifex dicebatur, quod rerum, quae ad sacra et religionem pertinet, curam habeat, uindexq; sit contumaciae priuatorum, magistratumq;. Maximus Curio, cuius auctoritate curiae omnes, curationesq; reguntur. Maximus annales non ab eorum magnitudine, sed quod eos pontifex maximus consecraret. Maximam hostiam ouilis pecoris appellabant non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiorē. Maximam multam dixerunt trium nullium, et uiginti assium, quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, et duabus ouibus quenquam multari. aestimabaturq; bos centussibus, ouis decussibus. Praeterea ab ijs aduerbia magne. magis. maxime. A magis fit demagis, quod significat ualde magis. Veteres tamen aliquando pronimis posuere. A magis praeter ea, quae superius diximus, magmentum deducatur, quod ueteres dixerunt maius augmentum. Magnitudo. magnificus. magnificentia. magnifico. magnificatio, magna stimo. magnipendo. magnitas. et maximas, quibus ueteres pro magnitudine usi sunt. Accus. Neque sat fingi, neque dici praemagnitate potest. Lucl. Neque ad hoc me cogis immani maximitate. Magnanimus, a quo magnanime, et magnanimitate. et magnanimitas. et maximates primarij ciuitatis, qui et summates, et optimates dicuntur. et magniloquus, gloriosus. a quo magniloquentia. et maiusculus diminutiuum. a quo maiuscule aduerbium. et magnopere, ualde. uehementer. item maximo pere, et maiorem in modum. et maiestas, decus. amplitudo. et dignitas uel populi. uel Senatus. uel magistratus. uel principis. aut imperatoris. aut etiam priuati magni uiri. aut alterius etiam inanimatae rei. Vnde maiestatis crimen iuriconsulti definiunt, quod aduersus populum Romanum, uel aduersus securitatem eius committitur. et rei maiestatis dicuntur, qui eiusmodi crimen committunt. Maiestas etiam Dea est, quam ueteres coluerunt, honoris, et reuerentiae filia. Ouidius.

50 Donec honor, placidoq; decens Reuerentia uultu Corpora legitimus imposuere toris.

Hinc sacra maiestas, quae mundum temperat omnem, Quaq; die partu est edita, magna fuit, Nec mora consedit medio sublimis olympo, Aurea purpureo conspicienda sinu.

Quidam hanc Vulcani fuisse uxorem uolunt. Praeterea maiores de quibus supra diximus. et Maius mensis, a maioribus. Nam postquam Romulus populum Romanum in maiores, minoresq; diuisit, ut altera pars consilio. altera armis tempus. tueretur, in honorem utriusque partis hunc Maium, sequentem Iunium uocauit. Ouidius. Hinc sua maiores tribuere uocabula Maio, Iunius a iuuenum nomine di-

De Leone qui gubernatore offendit.

Laeserat ingrato leo perfidus ore magistrum Sed dignas tanto psoluit crimine poenas, Ausus tam notas contemnerare manus, Et qui non tulerat uerba, tela tulit. Quos docet esse hominum tali sub principe mores, Qui iubet ingenium mitius esse feris.

Etus adeſt. Sunt tamen qui Maium à Maieſtate dea, de qua ſu-
 pra diximus appellatum malint, & argumento utuntur, quod
 flamen Vulcanalis Calen. Maijs huic Deae rem diuinam facit.
 Alij à Maia Mercurij matre, propterea hoc menſe meritatores
 omnes Maiæ pariter, Mercurioq; ſacriſicant ſoliti erant. Hæc
 quidam uolunt terram eſſe, hoc adeptam nomen à magnitudi-
 ne, quem admodum & mater magna in ſacris uocatur. Pro-
 pter quod ſus prægnans ei maſtabatur, quæ hoſtia eſt propria
 terræ. & Mercurius uocis, & ſermonis deus ei adiungitur, quæ
 uox naſcenti homini contactu terræ datur. Huic quidam ſcri-
 bunt ædem Calen. Maijs dedicatam fuiſſe ſub nomine bonæ
 Deæ, de qua ſupra diximus, hanc potentiã habere Iunonis.
 ideoq; regale ſceptrum in ſiniſtra manu ei addi. Alij proſerpi-
 nam credunt, porcãq; ei rem diuinam fieri, quia ſegetem, quã
 Ceres mortalibus tribuit, porcã depaſta eſt. Alij Semelen cre-
 dunt, et eandem Fauni filiam dicunt, obſtiſſe q; uoluntati pa-
 tris in amorem ſuum lapſi, ut & uirgẽ Myrtea ab eo uerbera-
 retur, cum deſiderio patris, nec Iuno ab ea preſſã ceſſiſſet. trãſ
 figurãſſe ſe tamen in ſerpentem pater creditur, & uixiſſe cum fi-
 lia, quarum rerum indicia ſunt, quod uirgẽ myrteam in tẽ-
 plo eſſe neſcis erat, quã ſuper caput eius extendebatur uitis, quæ
 maxime decipere eam pater tentauit, quod uinum in templum
 eius non ſuo nomine ſolebat inferri, Sed uas in quo uinũ indi-
 tum erat, mellarium nominabatur, & Lac uinum nunciaba-
 tur, ſerpentesq; in templo eius, nec terrentes, nec timentes indi-
 ferenter apparebant. Quidam Medeam putant, quod in æde
 eius omne genus herbarum eſſet, ex quibus antiſites dabant
 plerumq; medicinas, et quia templum eius uirum intrare non
 licebat, ob iniuriã quã ab ingrato uiro Iaſone perpeſſa fue-
 rat. Sunt etiam qui maium menſem à Thuſtulanis ad Roma-
 nos tranſiſſe commemorent, apud quos deus maius colebatur,
 quæ erat Iupiter à magnitudine ac maieſtate ita appellatus. Sed
 quoniam de Maij appellatione diximus, operæ pretium eſt, ut
 cæterorum quoq; menſium rationẽ reddamus. Arcades tribus
 dũtaxat menſibus annum ſuum explicabant. Acarnanes ſex.
 Reliqui græci CCCLIII diebus annum proprium compu-
 tabant. In hac uarietate Romani quoq; ab initio auctore Romu-
 lo annum decem menſibus ordinatum habuerunt, qui à Mar-
 tio incipiebat, cõſiciebaturq; diebus trecentis et quatuor, ut ſex
 quidẽ menſes, hoc eſt Aprilis. Iunius. Sextilis. September. No-
 uember. December, tricenum eſſent dierum, quatuor uero reli-
 qui Martius. Maius. Quintilis. October, tricenis et ſingulis p-
 fierentur. Primum ergo menſem Romulus genitori ſuo Marti di-
 cauit, & ab eo Martium appellauit. Huius prima die ignem
 nouum Veſtæ aris incendebant, ut in incipiente anno cura de-
 nuo ſeruandi nouati ignis imperet. Eodem quoq; in gradiente
 menſe, in regia, curijsq; & flaminum domibus laureæ uete-
 res nouis laureis mutabantur, & publice ac priuatim ad An-
 nam perennem ſacriſicatum ibatur. ut annare, perennareq; li-
 ceret, hoc menſe mercedes exoluebant magiſtris, quæ comple-
 to anno deberentur. Comitia aſſpiciebantur, uectigalia locabãt,
 & ſeruis cœnas apponebant matronæ, quæ admodum domni
 ſaturnalibus. illæ ut principio anni ad promptum obſequium
 honore ſeruos inuitarent, ij quia gratiam perfecti operis abſol-
 uerent. Secundum menſem nominauit Aprilem. quãſi Aphri-
 lem à ſpuma, quam græci ἀπὸρ uocant. Vnde orta uenus
 putabatur, ut quem admodũ primus menſis à patre ſuo Mar-
 te, ita ſecundus ab Aenæ matre ueneris nomen haberet, &
 ij poſitiſſimum menſes annum aſſpiciebantur, à quibus Romani
 nominis origo proceſſiſſet. Alij non à uenere appellatum hũc
 menſem putant, ſed ab aperiendo dictũ Aprilẽ, quãſi a perile,
 quoniã cum ante æquinoctiũ uernũ triſte ſit cœlum, & nubi-

bus obductum, item mare nauigantibus clauſum, terræ etiam
 ipſæ ab aqua, aut pruina, aut niuibus cõteguuntur, ea omnia uer-
 no. i. hoc menſe aperiuntur. Sic Athenienſes ἀπριλιῶνα hũc
 menſem uocant, quod omnia eo floreſcant. Maiũ Romulus ter-
 tum poſuit, de quo iam diximus. Poſt hunc Iunium ex parte
 populi, ut diximus nominatum. Sive (ut alij putant) quãſi Iu-
 nonium, quod ita eum Latini appellarent, & hæc nunciatio
 apud Romanos manſerit. Sed poſtea detritis quibusdã literis
 ex Iunonio Iunius ſit dictus. Nã et ædes Iononi monetæ Ca-
 10 len. Iunij dedicata eſt. Quidã Iunium menſem à Iunio Bru-
 to uocatum putant, qui primus Romæ conſul eſt factus, quod
 Cal. Iunij pulſo Tarquinio ſacrũ Carnæ Deæ in Cælio monte
 uoti reus, ut ſupra diximus, feciſſet. Huius menſis Calẽde uul-
 go Fabariæ uocantur, quia hoc menſe adultæ fabæ diuinis re-
 bus adhibentur. Sequitur Quintilis principio dictus, quod or-
 dine quintus eſſet, ſed poſtea in honorem Iulij Cæſaris dicta-
 toris Marco Antonio Marco filio conſule legem ferente Iulius ap-
 pellatus, quod hoc menſe ad quartum Idus Quintiles Iulius
 procreatus fuiſſet. Augustus dehinc ſuarat, qui antea Sexti-
 20 lis uocabatur, donec honori auguſti ex ſenatu conſulto conſera-
 tus eſt. Cuius hæc uerba fuerunt. Cũ imperator Cæſar Augu-
 ſtus menſe Sextili, & primum conſulatum inierit, & trium-
 phos tres in urbẽ intulerit, et ex ianiculo legiones deductæ,
 ſecuræq; ſint eius aſſpecta, ac fidem. et Aegyptus hoc menſe in
 poteſtatem populi Romani redacta eſt, ſinisq; hoc menſe bellis
 ciuilibus impoſitus ſit, atq; ob has cauſas ſic menſis hic impe-
 rio feliciffimus ſit ac fuerit, placere Senatu, ut hic menſis Au-
 guſtus appelletur. item plebiſanum factum ob eandẽ rem Sex.
 Pacuuius tribuno plebem rogante. Menſis September principa-
 30 le retinet nomẽ, quem Germania appellatione, Octobrẽ uero
 ſua Domitianus inuaſerat. Poſtquã uero decreto Senatus no-
 mẽ inſuſcitum ex omni ære uel ſaxo deratum eſt, ut omnis eius
 memoria aboleretur, Menſes quoq; uſurpatione tyrannicæ ap-
 pellationis exiit ſunt. Poſt hæc principes cæteri diu omnis in-
 fauſta uitantes menſibus cæteris priſta nomina ſeruauerunt.
 Octobrem. Nouembrem, atq; decembrem, quod octauum. no-
 num. decimũ locum teneant. Ab octobri October quoq; equus
 appellabatur, de cuius capite maxima erat contentio inter ſub-
 40 urbanos, & ſacranienſes, ut ij in regia pariete, illi ad turrem
 maniliam id figerent, cuius cauda, ut ex ea ſanguis in focum
 diſtillaret, magna celeritate perſerebatur in regiam. Sed cum
 hæc ordinatio quatuor & trecentorum dierum à Romulo in-
 ſtituta neq; Solis curſu neq; Lunæ rationibus conueniret, ſic-
 bat aliquando, ut frigus anni æſtius menſibus et contra calor
 hyemalibus promeneret. Quod ubi cõgiſſet, tantũ dierũ ſine
 ullo menſis nomine patebatur abſumi, quãtũ ad id anni tẽpus
 adduceret, quo cœli habitus inſtanti mẽſi conſentaneus inueni-
 ret. Sed ſecutus mox Numa Põpilius quinquaginta dies addidit,
 ut in trecentos quinquaginta quatuor, quibus duodecim lunæ cur-
 50 ſus conſici credebat, annus extenderetur. Atq; ij quinquagin-
 ta diebus à ſe additis adiecit alios ſex retractos illis ſex menſi-
 bus, qui triginta dies habebant, ideſt de ſingulis ſingulos, ſic-
 ctosq; ſex et quinquaginta dies in duos menſes pari ratione diui-
 ſit, & alterũ Ianuarium nuncupauit, primumq; eſſe uoluit
 tanquã biapitis dei menſem reſpicierem, ac proſpiciẽtem tranſ-
 acti anni finem, & principium futuri. Alterũ Februo deo di-
 cauit, qui præeſſe luſtrationibus exiſtimatur. Luſtrari autẽ eo
 mẽſe ciuitatẽ nec eſſe uidebatur, quo ſtatutum erat, ut iuſta Dijs
 manibus ſoluerentur. Hæc Numæ ordinationẽ finitimi mox ſe-
 60 cuti totidem diebus, totidemq; menſibus annum ſuum compute-
 rare cœperunt, hoc ſolo diſcrepantes, quod menſes undetriceni,
 tricenumq; in numero alterauerunt. Sed numa paulo poſt in

honorum in paribus numeri unum adiecit diem, quem Ianuarius dedit, ut tam in anno quam in mensibus singulis præter unum Februarii in paribus numeris seruaretur. Nam quia duodecim menses, si singuli aut pari, aut impari numero putarentur, cõsumationem parem facerent, unus pari numero constitutus uniuersam computationem imparẽ fecit. Ianuarius igitur. Aprilis. Iunius. Sextilis. September. November. December, undetricenis censebantur diebus. Martius uero. Maius. Quintilis. & October dies tricenos singulos possidebant. Solus Februarius uiginti octo retinuit dies, quasi inferis, & diminutio & par numerus conueniret. Cum ergo Romani ex hac distributione Pompili ad lunam cursum, sicut grati annum proprii computarent, necessario mensẽ unum constituerunt more graecorum, quem intercalarem uocauerunt, quod intra annum calarent, hoc est, uocarent ipsi qui fastis præerant populum. & mensẽ hunc interponerent, non in fine Februarii, sed post tertium & uigesimum diem eius mensis, terminalibus scilicet iam peractis. Deinde reliquos Februarii mensis dies, qui erant quinque, subiungebant. hoc autem intercalare dicebatur, & dies ipsi intercalares, & mensis intercalaris, et actus ipse intercalatio uocabatur. Unde intercalares uersus appellati sunt, qui frequenter inter alios interponuntur, ut est apud Virgilium in bucco. Ducite ab urbe donum mea carmina ducite Daphnim. Sed cũ saepe eueniret, ut nondum modo in anni principem diem, modo in nonas caderent, quo die conuentus multitudinis uitandus aestimabatur, quoniam populus Romanus exactis etiam regibus diem hunc nonarum maxime celebrabat, quem natalem Seruii Tullii fuisse existimabat, ueriti qui diebus præerant ne quid nondum collecta uniuersitas ob desiderium regis nonaret, Nonas à nondum se gregendas esse statuerunt. itaque dies illi, quibus annus abundabat, ex quibus fieri intercalaris mensis solebat, eorum qui fastis præerant arbitrio permissi sunt, ut cum ipsi uellent, intercalarentur, dummodo eos in medio terminaliorum, uel mensis intercalaris ita locarent, ut à suscepto die celebritatem auerterent nondinarum. Verum fuit tempus, cum propter superstitionem intercalatio omnis ommissa est. Nonnumquam uero per gratiam sacerdotum, qui publicanis proferri uel immuni consulto anni dies uolebant. itaque modo uero modo retractio dierum proueniebat, et sub specie obseruationis maior confusionis occasio emergebat. Quamobrem Caius Cæsar omnem hanc inconstantiam temporum uagantem adhuc atque incertam in ordinẽ statuta definitionis coegit. Quippe dies omnes, qui adhuc confusionem facere poterant ita consumpsit, ut annus confusionis ultimus in CCCCLXII dies protenderetur. Post hoc ad imitationem Aegyptiorum, qui soli omnium diuinarum rerum consuei putabantur, ad numerum Solis, qui diebus CCCLXV & quadrante cursum conficit, annum dirigere conatus est. Nam sicut lunaris annus mensis est, quia luna paulo minus quam mensẽ in zodiaci circuitione consumit, ita solis annus hoc dierum numero colligendus fuit, quo ad signum se denouo uertit, à quo digressus fuerat. propter quod annus uertens uocatur, & habetur magnus, cum lunæ annus breuis existimetur. Virgilius interea magnum sol circũ uoluitur annum, quamuis etiam annus magnus dicatur duodecim millium quingentorum quinquaginta quatuor annorum, solarium (ut Cicero testatur) & à quibusdam annus Saturni, qui est triginta annorum. Ergo Iulius Cæsar decem dies ueteri obseruationi adiecit ut annum CCCLXV dies, quibus sol circũ discũ lustrat, efficierent, et ne quadrans deesset, statuit, ut quarto quoque anno sacerdotes, qui mensibus, ac diebus præerant, unum intercalarent diem eo mense, & loco quo etiam apud ueteres mensis intercalabatur. i. ante quintum ultimos mensis Fe-

bruarii dies. idque Bifextum censuit nominandum, quod is dies ante hunc proximus eo anno ad VI Cal. Martii esse dicitur. Dies autem decem quos anno addiderat, hac ordinatione distribuit in Ianuarium. & Sextilem, & Decembrem binos dies inseruit, in Aprilem autem. Iunium. Septembrem. & Nouembrem singulos. Februario non addidit diem, ne deo infero religio immutaretur. Martio. Maio. Quintili. Octobri seruauit pristinum statum, quod satis pleno numero erant unius & triginta dierum. Habet itaque Ianuarius. Martius. Maius. Iulius. Augustus. 10 October. & December dies singulos, & tricenos. Aprilis uero. Iunius. September. Nouember tantum tricenos. Solus Februarius duodeviginti. Annum quidam à circũitu temporis appellatum putant, quia ueteres ante pro circũm ponere solebant. Cato. An terminum, hoc est circũm terminum. Alij ab annulo deductum, quod instar annuli in se redeat. unde est. Atque in se sua per uestigia uoluitur annus. Sed annulum ipsum à circũtu uocatum nemo est, qui ambigat. Cuius diminutiuum est anellus. Cicerone. Cuius imaginem non modo in tabulis nostris familiaris, sed etiam in poculis, et in anellis habebant. ite ab eo deducitur annulatus, quod est annulis plenus. et annularis. unde de annularis digitus, minimo proximus in manu sinistra, de quo supra diximus. Ab annus uero fit annuus, quod modo significat unius anni, sicut diurnus unius diei. unde spatium annum. spatium diurnum dicimus, modo singulis annis, sicut quotidianus, singulis diebus. Virgilius. Annua magna sacra referre Cere. Annua dixit, hoc est anniuersaria, quæ fiunt singulis annis. Nam & anniuersarium ab anno deducitur. item antona, quæ anni alimonia est, nec sola frumentaria, sed aliarum quoque rerum. Cicerone. Putaram antonam in macello cariorẽ fore. Hanc qui attentare & uexare maxime solent uel Lianus dardanari os uocat. item annarius. unde annaria lex dicebatur à uetribus ea, quæ finiebantur anni magistratus petendi. & anus (ut quidam putant) hoc est uetula ab annorum multitudine, quæ uis sint, qui à græco dicta malint, hoc est ab a priuatiua particula, & uis mens, uel sensus, quoniam iam sine mente, seu sine sensu sit. cuius diminutiuum est anicula, & ab hoc ueteres anatem dixerunt morbum uetularum, hoc est annuum, sicut senium morbum senum. Et annosus, quod significat uetustum, quasi multorum annorum. & annales, quos ita ab historia se parant, ut historia proprie sit earum rerum narratio, quibus generandis interfuerit is, qui eas narrat. Vñ nomen habet à τὸ ἰσοπεῖν, quod est uidere. à quo historiographi historiarium scriptores appellati sunt. Annales uero cum res gestæ plurius annorum obseruato cuiusque anni ordine componuntur, sicut Ephemeris, siue Diarium dicitur, cum non per annos, sed per dies singulos res gestæ, uel ex pensæ scribuntur. Cornelius nepos in uita Titii Pompeij Attici, scimus non amplius, quam ternam illiam æris per æque in singulos menses ex Ephemeride eum expensum sumptus facere, atque hoc nõ auditum, sed cognitum prædicamus. Veruntamen generali historiæ uocabulo, tam annales quam Ephemerides, siue diaria, ut supra diximus, comprehenduntur. Annales maxime dicebantur à pontificibus maximis facti, quibus data potestas erat, memoriam rerum gestarum in tabulas referendi. item ab anno anniculus adiectiuum, quod significat unius anni. ut anniculus puer. annicula puella. anniculum iumentum. sicut bimus, duorum. trimus, trium. quatermus, quatuor annorum. quæ nomina etiam in animatis dare possumus, ut anniculum oleum. Bimum uinum. De pueris magis per diminutionem dicimus. ut bimulus. trimulus. à quibus bimatus. trimatus. quadrimatus deducuntur. Reperitur etiam apud iuriconsultos, quemadmodum superius ostendimus. bima. trima. quaterma die, pro tempore

duorum trium, quatuor annorum. Nam diem faeminino genere pro tempore usurpamus. Vnde Aconius Pedianus diculam scribit pro paruo tempore accipi, quod nostri temporis iuris consulti parum intelligunt. item ab anno annuatim aduerbium, quod significat per singulos annos. item biennium. triennium. quadriennium. quinquennium. septennium. decennium, pro spatij tot annorum. item biennis. triennis. quadriennis. quinquennis. septennis. decennis, pro eo quod est tot annorum. a quo quidam Bidentes quoque quasi biennes dictas uolunt, ut supra ostendimus. item perennis perpetuus, quasi omnium annorum. A quo perennitas, eternitas, et perenniter, eterne. et perennes uerbum, quod est. innum per ficio, et quasi perpetuum ago. Quippe et annare dicimus annum agere, quemadmodum perennare annos peragere. Vnde et anna perenna dicta est, quod illi mense Martio priuatum, et publice sacrificarent, quo eis annare, et perennare liceret, quae superstitio originem habuit, quasi ab annis anna uocaretur, quemadmodum in nostra religione diuam Lucam praesidere oculis uulgo existimant, quod a luce nomen habere uideatur. Anna Beli filia fuit soror Didonis, quae postquam mortuam sororem uidit, et Carthaginem ab Hierba genuloru rege occupatam relicta sede patria ad Battum regem, qui tum melitae insulae imperabat, cursum arripuit. A quo iure ueteris hospitij benigne suscepta, duos et ultra annos ibi mansit. Sed cum pygmaeonem fratrem iam cum armis aduentare Battus didicisset, ueritus potentiam illius Annam ut inde abiret, hortatus est. Mox igitur mare ingressa, dum Camerem nauigare contenderet, in tempestate aetate, in Laurentem oram peruenit, ubi iam Aeneas pacatis rebus, et ducta uxore Luuina imperabat. Hic tum forte solo Achaete comitatus in litore nudis pedibus deambulabat. Qui cum errantem Annam aspexisset, et uix sibi persuadere posset eam esse, tandem agnitam compellat. Timuit illa principio, sororis casum ante oculos ponens. postea uero ab illo benigne inuitate in regiam cum eo profecta est. Cui mox Luuina amorem coniugis suspectum habens, tendere insidias coepit. Sed Anna in somnis a Didone monita, ut infamam donum relinqueret, statim per fenestram exiit. cumque citato cursu ad Numicum amen: peruenisset, in eum se praecipitem dedit. Ortu deinde luce magno clamore eam queritantes per Laurentem agrum proficiscuntur. Apparent uestigia pedum usque ad numicum amenem, ultra nihil uidetur. Quod dum admirandi se cum animo uoluerant, ipsa loqui uisa est placidum nympha numiciae celebrariunt, eam pro dea uenerantes. quem ritum postea longissimo tempore seruauerunt. Sunt qui eandem lunam esse dicunt uocant Annam, quia annum mensibus impleat, alij themam, alij Io, alij unam ex Atlantibus, quae ioui uera praebuerit. nonnulli quo tempore plebs a patribus Romae in uenturum fecisset, uetulam quandam nomine annam oriunda bonis rusticis placentis detulisse plebi affirmant, cum comeatus eis omnino defecisset. Cuius beneficij memoria, secuta mox pace, statutum fuisse, ut nomen illius perpetuo coleretur. et anna penna uocaretur. Suetonius etiam perennare scripsit, pro eo quod est annum perficere. ideoque puella nata non peranna uir. item ab annus solenis, hoc est anniuersarius. Hinc solenne sacrificium. solenes aras. solenes caerimonias dicimus, quae sunt anniuersario sacrificio religiosa. item solenia sacra, quae certis ac statutis temporibus fiunt. Hinc solene aliquando pro celebri capimus. et solenitatem pro celebritate. et soleniter ad uerbum. pro celebriter. Veteres solenitus quoque pro soleniter scripserunt. Lucal. solenitusque eum laudet lubens. item ab annus quotannis, hoc est singulis annis. Quemadmodum a die

quotidie, hoc est singulis diebus. Mensis uero a graeco deducitur, quod est μην μηνός primus omnium mensium dies. Calendae uocantur ἀπὸ τοῦ καλλῶ, quod est uoc. Nam prius temporibus ante, quam facti a Cn. Flauio scriba inuitis patribus in omnium notitiam prodierunt, pontifici minori haec prouincia delegabatur, ut nouae lunae primu obseruaret aspectum, uisamque regi sacrificiolo nuntiaret. itaque sacrificio a rege et minore pontifice celebrato, idem pontifex calata. u. uocata in capitolium plebe, iuxta curiam calabram, quae caesa Romuli proxima erat, quot numero dies a Calendis ad nonas superessent, pronuntiabat, et quintanas quidem dicto quinquies uerbo καλλῶ. Septimanas uero septies repetito praedicabat. hinc ergo diem qui ex ijs diebus qui calantur primus esset, placuit Calendas uocari, et ipsa curia, ad quam uocabantur, Calabra nuncupata est. et classis dicta, quod omnis in eam populus uocaretur. et calatores serui, quia semper ad necessitatem seruitutis uocari possent, et paracletus a graecis dicitur, quod a nostris aduocatus. graeci Calendis cauent. Vnde factum est prouerbum. Ad Calendas graecas, cum aliquid nunquam futurum uolumus significare, quod ab Augusto institutum est, sicut ut erat faceto ingenio, cum aliquos non soluturos, quod debebant, existimabat, ad Calendas graecas soluturos aiebat. Dies qui ante Cal. est. hoc est ultimus dies antecedentis mensis pridie Cal. dicitur. Non autem secundo Calen. ut nonnulli falso existimant. Penultimus mensis tertio Calen. qui antecedit quarto. et in hunc modum caeteri usque ad Idus, ut puta ultimum Decembris diem pridie Calen. Ianuarias scribimus. Penultimum tertio Cal. Ianuarias. qui hunc antecedit, quarto Calen. Ianuarias, et in hunc modum alios usque ad quartum decimum decembris diem, quem XIX Cal. Ianua. scribimus. Ratio autem cur minor pontifex numerum dierum, qui ad nonas superesset, calando proderet haec erat, quod post nonam Luniam oportebat nonarum die populares, qui in agris erant, in urbem confluere ac cepturos causas feriarum a rege sacrorum, sacurosque quid esset eo mense faciendum. a quo nonnulli nonas dictas existimant, quasi nouae initij obseruationis, uel quod ab eo die ad Idus semper noue dies computantur. Habet autem nonas sex menses quatuor, Martius. Maius. Iulius. et October. Reliqui quatuor tantum Idus autem singuli quique menses habent octo, quod nomen a thuscis sumptum est. illi. n. item dicunt, quod significat Iouis fiducia. Nam cum iouem accipiamus pro lucis aurore, unde lucretius a salij uocatur, et cretenses φῶσφορον uocant, hoc est luciferus. Romani quoque die spiritus quasi diei patre, optimo iure is dies ius, hoc est Iouis fiducia uocatur, cuius lux non finitur cum solis occasu, sed splendore diei, et noctis continuat, propter claritatem lunae, quod semper in plenilunio, hoc est medio mensis fieri solet. Alij existimant Idus, quasi iudus a uidendo dictas esse. u. littera detracta, quod tunc plena luna uideatur. Vel a graeco εἶδεν, quod est uidere. Sunt etiam qui existimant Idus ἀπὸ τοῦ εἶδεν, hoc est a spece appellatas, quod eo die luna plenissima specie ostendat. Alij censent ab oue Idus dici, quae oibus Idibus Ioui imolatur. Hanc idula thusa noiant. Nonnulli opinantur Idus uocari quod is dies diuidat mensem. Quippe idiare ethrusca lingua diuidere est. Vnde uidua dicta, quasi a uiro diuisa. Hinc uiduare etiam pro priuare accipimus. Vnde uiduertus calamus appellata, quod uiduet bonis. A uiduo diuido per compositione deductur. ita. n. ueteres dicebant, quod nunc diuido dicimus. a quo diuidu, quod non modo separabile significat, sed et se patu. Accus. Nosque ut seorsum diuiduos laeto offerres. Cuius cotariu est indiuidu. a quo indiuidue aduerbiu. item a diuido diuisio, diuisibilis. indiuisibilis. diuisibiliter. indiuisibiliter. item diuidia, quod significat tedium. idem. Huius me diuidia cogit

plus, quam est par loqui. interdum etiam pro discordia accipi-
tur. & diuidi cetera, que nunc caste illa uocari supra diximus, ex
quibus a riuo communi aquam quisque in suum fundum di-
cit item diuidium, quod pro dimidio accipitur, quod et ipsum
dictum est, quasi diuidiu, siue (ut aliqui putant) a dimensione,
siue a medio. Teren. diuidium face. Tertium decimum Decem-
bris diem Idus Decembris dicimus, antecedentem pridie Idus
alium tertio Idus. & eodem modo ad quintum eius mensis di-
em hunc enim nonas uocamus, quartum pridie nonas. tertium
Tertio nonas. secundum quarto nonas. & bi illud quoque ani-
maduertendum est, quod dicimus Calen. Ianuarij, & Ianua-
rias. Februarij, et Februarias. Martij, et Martias. Aprilis tan-
tum, & non Aprilias. Maij & Maias. Iunij, & Iunias. Iulij
& Iulias. & Quintilis. Augusti & Augustas. & Sextilis.
Septembris. & Septembrias. & Septembres. Octobris &
Octobrias. & Octobres. Nouembris Nouembrias & Nouē-
bres. Decembris. & Decembrias. & Decembres. Item illud
notandum quod dicimus tertio Calend. idus & nonas. Ter-
tio Calendarum iduum & nonarum. item pridie Calendas
& pridie Calendarum. Postridie Calendas, & postridie Ca-
lendarum item tertio Calendas, & ad tertium Calendas.
Quarto Calend. & ad quartum Calend. Hoc tamen interest
inter tertio Calend. & ad tertium Calend. & similia, quia
per tertio Calend. determinatus dies, & certus si significatur, qui
est tertius, per illud uero, quod dicitur ad tertium Calend. non
intelligimus ipsum tertium diem a Calend. nec aliquem tertium
diem, sed diem aliquem illi propinquum, & perinde est
dicere ad tertium Calend. ac si diceremus aracter tertium Ca-
lend. potest tamen aliquando poni ad tertium Calend. pro ipso
die tertio Calend. ut si dicam ab hoc die usque ad tertium Ca-
lend. aut Idus. aut nonas, tres dies intersunt mensis in quatuor
Hebdomadas diuiditur, quia latine dicitur Septimanæ possunt.
Dicuntur tamen hebdomadæ non de diebus tantum, sed etiam
de annis, & quibusdam rebus, que septenario numero com-
prehenduntur. Gellius Tum ibi addit se quoque iam duode-
cimam annorum hebdomadam ingressum esse, & ad eum di-
em septuaginta librorum hebdomadas conscripsisse. Dies, qui
septimanam constituent a septem planetis cognominati sunt.
Primus septimanæ dies a sole dies solis, siue Phæbi dicitur. Se-
cundus a Luna, lunæ. Tertius a Marte, Martis. Quartus a
Mercurio, Mercurij. Quintus a Ioue, Iouis. Sextus a Venere,
Veneris. Septimus a Saturno Saturni. Hunc tamen in præ-
sentia mutato a iudæis uocabulo sabbatum uocamus, quod eis
iudæi sacrum habeant, in quo conditor rerum mundi in crea-
tione perfecta conquieuerit. Sabba enim arabum lingua mys-
terium dicitur. a quo ipsi sabbata nominauerunt. A mense
uero deducitur menstruus adiectum nomen, ut menstruum o-
pus, hoc est opus unius mensis. item menstrua substantiuum nu-
meri tantum pluralis, quod significat superfluum illum hu-
morem que singulis mensibus mulieres, nisi grauidæ sint, emit-
tunt, quo tempore marium cum his coitus exitiales sunt, atque
pestiferi, præsertim in silente luna, cum purpuram quoque ab
his pollui tradunt. Quocirca autem tempore si nudatæ seg-
tem ambiant, eruas, ac uermiculos, scarabæosque, ac noxia
alia decidere. Tradunt in Cappadocia ob multitudinē cantha-
ridum per media arua retectis super cluueis uestibus incede-
re solitas. Alibi nudis pedibus eunt capillo, ac cinctu disso-
luto, sed cauendum, ne id oriente sole faciant. sic enim semen-
tem constat crescere. Nouella uitis eius tactu in perpetuum læ-
ditur. Tactis quoque aluearijs certum est a pers uisugere item li-
na cum coquuntur, ni crescere. Aciem in cultrys tonsorum he-
betari. Aes contactum graue uirus odoris, æruginemque accipe-

re. Equas si grauidæ sine tactu abortum pati, quin etiam aspe-
ctu uel procul uisas, si purgatio illa post uirginitatem prima
sit. Bitumen in iudæa nascens sola hac uis sponte separari, si-
la uestis contactæ, ne igne quidem quo cuncta uincuntur, do-
mari. Siquis eum cinerem lauandis uestibus aspergat, purpu-
ras mutare, floribus colorem adimere, grauidam si supergre-
diatur, abortum facere, aspectu solo specularum nitorem hebe-
tari. Menses quoque pro mensibus frequentissime auctores
ponunt plurali numero tantum. Plinius. Cuius semen mensis,
& urinam ciet. idem. Menses sisti eo abo putant. A' Calendis
Calendarium dictum est, libellus, in quo quid singulis cuiusque
mensis diebus gestum. accommodatum. mutatum. locatum sit,
scribitur. Item dies festi, profestique, & ferie notantur. item Ca-
lendaris iuno. Sic enim laurentes hanc deam appellarunt, quod
sicut Idus omnes Ioui, ita omnes Calendæ Iunoni dicuntur esse
festi, propter quod omnibus Calendis a mense Martio ad Decē-
brem huic Deæ supplicabant in curia Calabria, & regina sa-
croorum. id est regis uxor porcam, uel agnam in regia Iunoni
immolabat. Hinc Ianus Iunoni cognominatus est quod illi
deo omnis ingressus, huic Deæ cuncti Calendarum dies essent
ascripti. Nam cum initia mensium ueteres ab ortu lunæ auspi-
carentur, merito Iunoni addixerunt Calend. Lunam ac Iu-
nonem eandem esse putantes, uel quia luna per aerem meat, cu-
ius arbitra Iuno est. Vnde græci lunam artemen quasi aspō-
ro uir nuncupauerunt, quod aera fecerit. Erant autem Calen-
dæ. nonæ. & Idus copulandis nuptijs religiose, hoc est deu-
tæ dæ, quod hi dies præter nonas feriatæ essent. Ferijs autem uim
cuiquam fieri nefas habebatur, ideo tunc uitabatur nuptiæ, in
quibus uis fieri uirgini uideretur. Alij tradunt, quia ferijs ter-
gere ueteres fossas lucret. nonas facere uis non esset, ideo magis
uiduis quam uirginibus idoneas fuisse ferias ad nubendum.
Nonis uero ideo prohibetæ sunt nuptiæ, quia cum primus nu-
ptiarum dies uerecundiæ detur, postridie uero nupta in domo
uiri dominium incipiat, ideoque rem diuinam facere oporteat.
Omnes autem postriduani dies, siue post Calendas, seu post no-
nas ex æquo atri sint, ideo et nonas inhabiles, nuptijs esse exi-
stimauerunt, ne nupta atro die uel libertatē auspicaretur uxo-
riam, uel Dijs immolaret. Nonæ iulie caprotinæ dictæ sunt,
cuius rei causam superius expressimus, Calendæ per K litera
scribi usus obtinuit, cum ipsius deriuatis, cum aliquin hæc li-
tera penitus superuacua uideatur. Virg. doctrina simul, uere-
cundiæque insignis, cum sciret Romanos ueteres ad lunæ cur-
sum. Sequentes uero ad solis anni tempora digressisse, utriusque
seculi opinioni reuerentiam seruans. Vos (inquit) O' clarissi-
ma mundi lumina, Labentem coelo que duatis annum. Liber,
& alma Ceres, Tam lunam, quam solem duces anni hac inuo-
catione designans. Magis uero nō a magis deducitur, sed per-
sicum uocabulum est, si significatque sapientem. Sic enim Persæ
magos uocant, ut græci philosophos. Latini sapientes. Galli
dryudas. ægyptij prophetas, Indi gymnosophistas. & Asy-
rij chaldæos, A' chaldæa regione asiæ, in qua est Babilō urbs.
A' quo chaldæicus. Hi omnes syderum obseruatis rationibus
prædicere futura solebant. Sed magis potissimum apud Persas
deorum cultui uocabant, præcis illis, ac uota, & sacrificia offe-
rebant, de deorum substantia, & generatione diserebant, si-
gna, statuasque reprehendebant. improbabant illorum erro-
res, qui discerni deos sexu, & mares, feminasque inter
eos esse affirmabant, dicebant rerum omnium, totiusque or-
bis imperium penes deos esse, aerem plenum esse demoni-
bus. Auri cultum, usumque prohibebant, gerebant candidas ue-
stes. Lectum terram habebant. Solo pane, oleoque, et caseo ue-
sebatur. harūdinem pro baculo gerebant. Duo apud eos prin-

apia erant, bonus demon, & malus. ille Iupiter erat quē ho-
romasdem uocabant. hic Pluto, quem nominabant Arimani-
um. Sed postea in tantum uicta est magorum uanitas, ut non
solum observatione syderum fictura praedicere, sed artibus qui-
busdam, & rerum, & uerborum maleficas, et scire se omnia,
& facere posse profiterentur. Ab ijs incantamenta reperta. ab
ijs necromantia inuenta, hoc est diuinitio, quae fit per cidaue-
ra, ut mortuus apud Lucanum suscitatus euentum belli Phar-
salia Sexto Pompeio praedixit. & pyromantia diuinitio, quae
fit per ignem, dum attendimus, quid fulgur, quid fulmen, quod
alia quaeuis ignea potestas signi facit. Aeromantia, quae fit per
aerem, ut pote per auium uolantem. gustum. cantum uel uen-
torum. imbrium. grandinumque insuetas procellas, ut M. At-
tilio, & C. Portio consulibus lac, & sanguinem pluuisse comper-
tum est, quod significat anno sequenti ingentem pestilentiam ur-
bem Romam inuasuram. Hydromantia, quae fit ex aqua, quae
admodum Varro prodidit, puerum uidisse in aqua effigiem
Mercurij, quae centum quinquaginta uersibus omnem muthri-
daticae belli euentum pronuntiavit. Geomantia diuinitio, quae
fit per signa quaedam tumultuarie in terra facta, siue per spar-
sas arenulas aut terrarum hiatus. Chiromantia diuinitio, quae
fit per inspectionem linearum, quibus hominum manus diui-
duntur. Iuuue. Frontemque, manumque praebet nati. Hinc pra-
eterea aruspices. extispices. Augures fluxere, de quibus alibi di-
ctum est. Hinc qui ex speculorum inspectione occultis, siue fu-
tura nuntiant. Hinc phytionia, qui & erithi dicuntur, hoc est
deo pleni, qui a pollinis spiritu repleti oracula praebent. Hic
mathematici, quos gentilitio uocabulo chaldaeos dicere oportet.
Iuuena. Nemo mathematicus genium indēnatus habebit.
Proprie tamen mathematici dicuntur qui mathematicae, siue ma-
thematicas disciplinas profitentur, quae sunt arithmeticae. geo-
metria. musica. et astrologia. haec enim proprie mathematica, hoc
est disciplinae dicuntur, quia certiores alijs sunt. Sed quoniam
hi quoque in nimiam uanitatem prouecti sunt praedicendi futu-
ra, siue etiam praeterita incognita. Mathematicorum quoque no-
men tanquam damnabile explosum est, & pro ijs usurpatum,
qui diuinationem profitentur & sortilegi, qui per sortes futura
pronuntiant. item qui aliquid eligunt per sortem. unde & sor-
tilegium dicitur. Sortem enim fortunam alicuius rei euentum di-
cunt. A quo fit uerbum sortior, quod est sortes facio. siue sortes
recipio seu per sortem aliquid decerno, uel eligo. Capitur ta-
men aliquando fors pro fati necessitate. Virgilius. Hic exitus
illum sorte tulit. Aliquando pro iudicio. idē. Nec uero haec sine
sorte datae, sine iudice sedes. tractum a more Romano. Non
enim audiebantur casus nisi per sortem ordinatē. Nam quo-
tempore casus agebantur conueniebant omnes, & ex sorte die-
rum ordinem accipiebant, ut puta quod post triginta dies cau-
sas suas exequerentur. Fors etiam pro patrimonio accipitur. Vn-
de consortes & consortia dicuntur. Fors etiam ipsa summa est,
cui extrinsecus acquiritur faenus. Terentius. Etiam de sorte uenio
in dubium, hoc est de pretio quo emptae erat fiducia. A ma-
gicā magia dicta ars ipsa. & magicus. unde magicas artes dici-
mus. & magicas herbas, quibus magorum uanitas gloriatur,
ut est Aethiops, qua amnes, ac stagna sicari affirmant, et ta-
ctus eius clausa omnia aperiri, & Achemenides qua coniecta
in aciem hostium trepidare omnia, ac terga uertere. Latice da-
ri solita a Persarum rege legatis, ut quocumque uenissent rerum
omnium copia abundarent. Mirum certe foret in tantam cre-
dulitatem ex tam salubribus inuitis euecta humana ingenia
fuisse, si in aliqua re seruare modum nouissent. Sed haec est in
omni re ingenij humani conditio, ut a necessarijs orsa primum
cuncta ueniant ad nimium. Magiam a Zoroastre persae pri-

num inuentam affirmant, quem sex millibus annorum fuisse
ante Platonis mortem Eudoxi testimonio Plyn. affirmat. Cir-
caen magiam fuisse ostendit Virgilius. Carminibus Circae so-
cios mutauit Vlyssis. & messes in alios a gros hac arte traduci
posse, Atque satas alio uidi traducere messes. Quinetiam elemē-
ta quoque concuti, turbare hominum mentes, & saepe sine ullo ue-
neni haustu uolentia tantum carminis interitum homines exi-
stimauere. Luca. Mens hausti nulla sanie polluta ueneni incan-
tata perit. Vir. Carmina uel caelo possunt deducere lunā. idē.
10 Frigidus in pratis cantando rumpitur angus. Ouid.
Carmine lasa Ceres sterilem uanescat in herbam.
Deficiunt lasi carmine fontis aquae.
Ilicibus glandes, cantataque uitis uua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.
Et in duodecim tabulis scriptum fuisse constat. Qui fruges ex
cantasset. item. Qui malū carmen incantasset. item Ne ue alie
nam segetem pelle xeris. Tibul. de muliere maga.
Hanc ego de caelo ducentem sydera uidi.
Fulminis haec rapidi carmine uertit iter,
20 Haec canu finditque; solum, manerisque; sepulchris
Elicit, & tepido deuocat ossa rogo,
Cum libet haec tristi depellit nubila caelo,
Cum libet, aestiuo conuocat orbe niuers. Oui. de Medea.
Cum uolui ripis mirantibus amnes.
In fontis rediere suos, concussa; sisto,
Stantia concutio canu freta. nubila pello.
Nubilaque; induco uentos abi quoque; uocoque;
Viuoque; saxa sua, conuulsaque; roborata terra.
Et syluas moueo, iubeoque; tremescere montes.
30 Et mugire solum, manerisque; exire sepulchris,
Te quoque; luna traho. Aristoteles ueritatis indagator, &
ea tantum credens quae uel comprehendere sensu, uel probare ra-
tionibus possint, haec omnia irridet, falsaque; esse existimat &
Zoroastrem, quem huius artis inuentorem fuisse nullos existi-
mat, & interpretatione nominis ipsius astrorum fuisse callo-
rem affirmat. Plynus quoque; artem hanc magicam omnium ar-
tium fraudolentissimam esse asserit, miraturque; quomodo in to-
to terrarum orbe plurimis seculis ualuerit, idque; ob eam cau-
sam putat accidisse, quod sola artium tres alias imperioussis-
mas humanae mentis complexa in se unam redegerit. Qui ppe
40 natam primo a medicina nemo dubitauit, ac specie salutariter
repperisse uelut altiore, sanctioreque; quam medicinam. ita blan-
dissimis, desideratissimisque; promissis addidisse uires religio-
nis, ad quam maxime alligatur genus humanum. post haec mi-
scuisse mathematicas artes nullo non audio de se futura scien-
di, atque; ea e caelo uerissime peti credenti, ita possessis hominum
sensibus triplici uinculo in tantum fasti gyi adoleuisse, ut in ma-
gna humanarum gentium parte praualuerit. Thessaliam ue-
ro in primis huius ueneficij infamē fuisse constat, propter quod
50 Menander poeta illis in locis genitus fabulam ambages mulie-
rum lunam detrahentium complexa Thessalam cognomina-
uit. Xersem quoque; Persarum regem in ea scientia uersatum fuisse
se nonnulli prodiderunt ut falsa de se opinione in sui admiratio-
nem multitudinem traheret. ORE. De tribus totum pro parte.
Os proprie est concauum illud in capite, intra quod sunt lin-
gua et dentes. Plyn. Continui dentes, aut utraque; parte oris sunt, ut
equo, aut siu piore primores non sunt, ut bobus. ouibus, oibusque;
quae ruminant. Aliquando tamen os ponitur pro facie. Virg.
60 Os, humerosque; deosimilis, & de brutis etiam dicitur. idē. Ora a
tatorum dextra detorsit equorum. item quicquid in aliqua re pat-
tet, os dici potest. idem. Quis si quis ferro ponit resandere sum-
mum ulcers os. Ab hoc per diminutionem osculi dictum, hoc
est partium

est paruum os. Ovi. Videt oscula quae non est uidisse satis. po-
 nunt tamen frequenter osculum pro basio, quoniam basiendo
 os coarctamus atq; minuiimus, & quasi ex ore osculum faci-
 mus. a quo osculor uerbu. & osculator. & osculatio. & ex-
 osculor. atq; exosculatio. sicut a basium basio. basiator. & ba-
 siatio. A suauium suauio. suauiator. & suauatio. & dissua-
 uio. dissuauiator. & dissuauatio. Quidam haec ita distinguunt,
 ut osculum officij sit, ut cum e longinquo redeuntes saluta-
 mus, atq; osculamur. Basium pudicorum, ut patris in filium.
 suauium uoluptatis, quod est a suauitate dictum. suauie enim
 dulca dicimus. a quo suauitas. dulcedo. a quo & suauitudo a
 ueteribus dicta est. Plau. Cor. mens. spes mea. mel meum. suau-
 itudo mea. abus. studium. quorum contraria sunt i suauie, hoc
 est asperum. austerum. insuauitas. insuauitudo. & ab ijs ad-
 uerbia fiunt suauiter. & insuauiter. Item suauis, & insuauis.
 Virg. Et suauis rubens hyacinthus. Quidam etiam e ueteri-
 bus suauiloquium, & suauiloquium usurpauerunt. Item osculo
 pro osculor scripsere. Titinius. illa rubra laudo, quod oscula
 ni priuigna caput. Ab osculum fit aliud diminutiuum oscu-
 lum, de quo supra diximus. Item ab os fit ostium, per quod in-
 gredimur, uel domum, uel alium quencunq; locu. a quo ostio-
 lum, paruum ostium. & ostiarius, ostij custos. Cuius faemini-
 num est ostiaria. & ostiatim per singula ostia. Quintil. Neq;
 sectanda singula, & uelut ostiatim pulsanda, & ostia dicta-
 xat plurali numero flumiorum parentes aditus. Virg. Italiã
 contra, Tyberinaq; longe ostia. a quo ostia Colonia a Roma-
 no rege deducta, quod id oppidum situm sit in ostijs tyberinis.
 unde ostenses dicti. & ostensis ager. & portus ostensis. Ali-
 quando tamen ostia pro portu accipiuntur. Virg. aut portum te-
 net, aut pleno subit ostia uelo. Sunt etiam qui ostium ab ob-
 stando dictum putent, quod ab eo arcamur ingressu. praeterea
 ostendo cum eius deriuatiuis. & ostio ostiatio. ostedo, de qui-
 bus superius late differimus. Item oro, quasi ore ago. Est au-
 tem orare, quando cu homine, seu deo iungitur precari. Virg.
 Talibus orantem dictis, aramq; tenentem. Cic. Nunc te per-
 tuam pietatem oro, atq; obtestor. Quando uero cum re, signifi-
 cat petere. Virg. Vnu oro, quando hic i ferni ianua ditis. Plau.
 Regem adit, uitam orat. V eteres etiam orare pro agere usur-
 parunt. Vnde oratores: causarum actores dicti, quos graeci
protopos, hoc est rhetores uocant. Nos autem oratorem, rheto-
 rem, ac deo lamatorem ita distinguimus, ut orator sit, qui in ius
 decij, uel in concionibus causas agit. Rhetor qui rhetorice pro-
 fectur. declamator, qui aut docendi alios, aut exercendi se gra-
 tia fictam causam agit, ut in ueris postea causis possit orare,
 quod declamare dicitur. Hinc actiones ipsae orationes & de-
 clamationes uocantur. Aliquando tamen rhetor pro oratore po-
 nitur. Ci. Haec cum Cotta dixisset, Tum Velleius, Ego inquit i
 cius, qui cum Academio, & eodem rhetore congregati cona-
 tus sum. Nam neq; indisertum academicu pertinuissem, neq;
 sine ista philosophia rhetorem quamuis eloquentem. Vnde fit
 rhetorissio uerbum, qd est rhetorice loquor. Pompo. Dolasti uxo-
 rem, nunc propter me cupis condicere, & rhetorissas. rhetori-
 cis uero modo pro rhetore, modo pro oratore potitur, diciturq;
 haec omnia a graecis, apud quos *protopos* rhetor, *protopi-
 nos* rhetoricius. *protopinon* rhetorice dicitur. Item orato-
 res legenti dicunt, quod principis aut reip. mandata peragunt.
 Virg. Centum oratores prima de gente latina ire placet. Item
 quicunq; aliquid rogat, orator dici potest. cuius faeminiuum est
 oratrix. Orationem etiam pro sermone aliquando accipimus.
 & grammatica orationem uocant congruam dictionum ordi-
 nationem, quae perfectam sententiam habeat. Ab oratio fit di-
 minutiuum oratiuncula. Item ab oro peroro, quod est oratio

nem concludo. a quo peroratio. conclusio. in qua significatio-
 ne quidam etiam deoro usurparunt. & deoratum pro perora-
 to scripsere (ut Pompeius testatur). & exoro impetro. Vnde
 exoratio. impetratio. & exoratus dicitur, a quo quid impe-
 tratam est. Item adoro, quod est ueneror. colo. licet mente poti-
 us, quam sermone adoratio fiat. Aliqui tamen ab adoro poti-
 us factum hoc uerbum uolunt. Praeterea oraculum, quod mo-
 do templum significat, in quo rogantur, daturq; responsa. Mo-
 do ipsum responsum. Virg. Satantum oracula phoebi mittimus.
 Seneca. Vnum illud optimum oraculum est, pugandum esse
 pro patria. Ab oratore uero oratorius adiectiuum deducitur,
 ut oratorius sermo. oratoria facultas. oratori munus. & ora-
 torie aduerbium. hoc est more oratorio. & Horatius propri-
 um nomen, quamuis inualuit consuetudo, ut cum aspiratione
 scribatur. Poeta fuit Venuus Lyricoru scriptor, de quo ali-
 bi scripsimus. Mortuus est anno aetatis suae sexagesimo tertio i-
 perij Augusti trigesimo tertio. Augustum reliquit haeredem, ma-
 xima pompa a pud Maecenatem in Esquilij se pulsus. Item ab
 ore secundum quosdam ordior. Ordiri enim proprie est fieri
 incipere. Virg. Veneris contra sic filius orsus. Vnde exordi-
 um principium orationis. a quo exordior uerbum. ponitur ta-
 men simpliciter pro incipere. Aaius. Non paruum re ordior,
 ne retice obsecro. Vnde & uesius exordiri dicitur, cum instrui-
 tur detexenda. A quo exordium principium. Virg. Quo na
 regnam ambire surrentem audeat affatu, quae prima exordia
 sumat. Hinc redordior, quod est rursus incipio. & subordinior
 incipio. V eteres etiam ordio scripsere. A fra. Aspecta tamen,
 animo me ordire oportet paulu. Orsum tamen aliquando poe-
 ta pro eo, qui finit abusive posuerunt. Virg. Sic iupiter orsus.
 A quo aborsus fit, de quo paulo post dicemus. Item ab ore ordi-
 no, hoc est dispo no quasi ore pronuntio, qui cuiq; locus esse de-
 beat. a quo ordo, dispositio. gradus. & ordinarium, in quo
 ordo seruatur. Extraordinarium, quod fit extra ordinem. Or-
 dinate aduerbium, hoc est seruato ordine. Ordinator. ordina-
 tio. praedordinatio, hoc est ante ordinem. a quo praedicator. &
 praedicatorio. Item ordinarius homo scurras, & improbus, quiq;
 assidue in
 litibus moratur, ob eamq; causam in ordine stat praetorem ad-
 euntium, siue per contrarietatem ita dictus, quia minime or-
 dinate uiuit. Ordesius autem nomen proprium est fluminis
 omnium scythiae fluminum maximu, qui ab oriente profluit,
 misceturq; cum istro. Item ab ore orea, hoc est freni, quod ori
 inserantur. Et omen, quasi oremen, de quo supra diximus. a
 quo ominusus. & orarium, indumentum quo nostrae religio-
 nis sacerdotes utuntur, quod cum eo orent, & sacrificium faci-
 ant. & orificium, quod in quacunq; re patet. & orior, nascor,
 quasi ex ore prodeco. interdum etiam surgo, prodeco. Vnde ori-
 ri solem dicimus. a quo ortus, quod cum adiectiuum est signi-
 ficat modo qui surrexit aut prodijt, ut sol ortus est, modo na-
 tus ut Pompeius Romae ortus est. & oriundus, quod non signi-
 ficat natus, sed qui origine duat, quod ex eo loco parentes eius
 fuerunt. Lilius. Nati carthagine, sed oriundi a Syracis.
 Idem. Ab Vlysse, deaq; Circe oriundus. Cum uero ortus sub-
 stantiuum est, modo natiuitatem significat. Ci. non nobis so-
 lum nati sumus, ortusq; nostri partem patria uendicat, partem
 amica. Modo surrectionem, ut ortus solis. Modo locum in quo
 surgit. Vnde ab ortu solis dicimus usq; ad occasum. Item ab ori-
 or origo, quod genus significat. a quo originalis adiectiuum
 deriuatur, ut originalis decur. originalis macula. originale de-
 lictum. et originarius eiusdem significationis. Item adior, hoc
 est aggredior. adorius enim is dicitur, qui repente aliquem in-
 uadit ab eo, quod corpora aggrediendum exurgunt, atq; incre-

scant. Terent. Hicine si in ueris nuptijs adortus esset. Oborior, & suborior eiusdem ferè significationis, hoc è subnasor, exurgo. Vt oboxia est nox, suboritus est rumor. Perorior similiter, atq; exorior. Aborior, quod est abortiuum facio. V ar. Vinum quod ibi natum sit in quodam loco, si prægnans biberit, fieri ut abortiatur. Hinc arborignes, quasi sine origine dicti gens antiquissima, quæ prima tenuit agrum, qui nunc est populi romani. possunt tamen & aliarum urbium eodem modo aborigines dici. & abortus atq; abortiuus deducuntur. Reperitur etiam aborsus quæ quidam ita distinguunt, ut aborsus sit quod in primis mensibus fit, cum concepti exordium factum est. Non ab abortiendo, sed ab abordiando dictus. Abortus uero propè tempus pariendi. Abortiuus autem adiectiuum sit, ut abortiuus factus. Item coorior, quod est simul orior. Luitum uero coorto tumultu terga uertere simulantes paululum cessere. Item ab orior hortus, quod apud ueteres omnem uillæ, ut supra diximus significabat, quod ibi qui arma sumere possent, orientur. aspiratur autem ut ab ortus, quod naturam significat, discernatur. Item ab oro hortor, quod nihil aliud è, quam ore suadeo. In hoc enim differt à moneo, quod moneo auctoritate, atq; consilio hortamur rationibus, & precibus etiam plerumq; blandiendo. Terent. Ego propterea te sedulo & moneo, & hortor, ne cuiusquam te misereat. Ab hoc fit hortatio. & Hortensius proprium nomen fuit hic Romæ orator insignis & princeps in dicendo longo tempore habuit, ænulus Ciceronis, & quædium uixit secundus. & abhortor. exhortor. subhortor eiusdem significationis. à quibus abhortatio. exhortatio. subhortatio deducuntur. & dehortor, quod est dissuadeo. à quo dehortatio. & cohortor, simul hortor. à quo cohortatio. Hinc etiam cohors uocata est, quod uel tribuni cohortium milites, uel ipsi se inuicem cohortari solebant ad se in remilitari exercendum. Erant autem in una legione cohortes decem. aliquando etiam si ita usus exigeret plures, nunquam pauciores. Prima cohors reliquas & numero militum, & dignitate antecedebat. V iros requirebat genere. literis. animi magnitudine præstantes. Huic tribunus præerat. robore. moribus, & rei militaris scientia præditus. Nam reliquæ cohortes prout imperatori placebat à tribunis, siue præfectis gubernabatur, quibus tantæ exercendorum militum cura erat, ut non modo tribuni ipsi, atq; præfecti quotidie ante oculos suos meditari eos cogere, sed qui inter eos peritiores erant ad imitationem sui ceteros hortarentur. Prima cohors aquilam tenebat, quod præcipuum signum erat in Romano exercitu. quod tu quoq; FEDERICE Imperator facis, ita signorum romanu imperij æmulus, ut uirtutis & gloriæ. Habebat præterea imperatorum imagines, & mille centumquinque pedibus constabat, equitibus loriceis centum quadraginta duobus. ideoq; cohors milliaria appellabatur. Sicut secunda cohors gentaria, quod quingentos quinquaginta quinque pedes haberet, equites sexaginta sex. A prima autem cohorte auspicari aciem mos erat. Tertia cohors eodem modo quingentos quinquaginta quinque pedes habebat. equites uero quinquaginta sex. sed in hac ualidiores milites constituebantur, quia in media acie consistebat. Cohors quarta pedibus quingentis quinquaginta quinque, equitibus sexaginta sex constabat. Quinta eodem numero, sed strenuos desiderabat milites, quia sicut prima in dextro, ita quinta in sinistro cornu constituebatur. quippe cohortes quinque primam aciem instruebant. Sexta etiam cohors partem superiori militum numerum habebat. sed in ea robusti quoq; & iuniores collocabantur, quia in secunda acie post aquilam, & imperatorum imagines locum sortiebatur. Septimæ atq; octauæ cohorti idem militum numerus erat. Sed octauæ

præstantiores, quia in secunda acie medium locum tenebat. Item nona & decima æqualem bellatorum habebat numerum. Sed decima robur atq; experientiam exigebat, quia in secunda acie sinistrum possidebat cornu. Sic legio decem cohortibus firmabatur, habebatq; pedum sex millia centum. Equites septingentor. triginta. A bellatorum cohortium similitudine omnis multitudo cohors dici potest. Vnde & quadrupedum, & auium, & piscium cohortes dicimus. Hinc cohortem uocamus spatium uillarum intra maceriam, quod in ijs anserum. gallinarum, & aliorum huiusmodi cohortes alantur. Frequenter tamen cortes dicuntur. Martialis. Vagatur omnis turba sordida cortex. Ouidius. Absulerat multas illa cohortis aues. Ab hortatio hortatiuncula deducitur. Scribi autem cum aspiratione hortor affirmans, ut ab ortor, quod frequentatuum est huius uerbi orior, differe uideatur. OS uero quando in genituo ossis facit, solidamentum corporis significat, quod nodatum, & adiunctum inuicem nervus alligauit natura, atq; constrinxit. Ab eo ossus, quod ex osse est. & exosso uerbum, quod est ossa detraho. Apu. Exquamatus, atq; exossans piscis uix palpitat amplius, & exos sine osse. Lual Exos & exanguis tumidos perfluctuat artus. & ossiculum paruum os. à quo ossiculatum, hoc est minutum. Cæali. Ossiculatum Parmenonem de uia licet legunt. & ossifragi genus aquile ab ossibus frangendis, quæ barbata uocatur, de qua inferius dicemus. & ossilegus, ossium collector. à quo ossilegium, collectio ossium. os à græco deducitur. quippe græci ὄσων uocant. & ὄσων ὄσων ossifragum, ὄσων ὄσων ossilegium. A V S V S. Temere præsumens. Audere enim aliquando est fidentem esse. Plau. Vix domo egressi audet. aliquando temere præsumere. Virgilius. Hæc præmia qui me ferro ausi tentare ferunt. Hinc audacia aliquando pro fiducia accipitur. Cicerone. Nec uires eis. nec audacia. nec tela desistere. Aliquando pro temeritate. Sallustius. Audacia pro muro habetur. Item audax modo fidens. Virgilius, quique pedum curso ualet, & qui uiribus audax, modo temerarius. Plautus. Perge audax hoc facinus persequi? Quidam audaciam ab audentia ita distinguunt, ut audacia temeritas sit. Audentia fortitudo. Virgilius. Audentes fortuna iuuat. Ab audax fit diminutiuum audaculus. Cel. Aderat reprehensor audaculus uerborum. & audacter aduerbium, quod & audenter. Item audacior. audacissimus. audacius. audacissime. Quidam audacem à græco deductum putant. Quippe græci αὐδαίμων temeritate uocant. & αὐδαίμων temerarium. CONTEMERARE. Fœdere. contaminare. polluere. V eteres temetum uinum uocabant, quod esset grauius. Vnde temulenti ebrii dicuntur. & temulentia ebrietas. Ab hoc quidem temere deductum uolunt, quod significat stulte. inconsiderate. qualis est conditio ebriorum, qui nec timent quicquam, nec quid faciant, uident. Ab hoc fit temerarius hoc est audax. & temeritas audacia. & temero, quod est scelerato, contumino. à quo contemero. Temerarium tamen aliquando pro metuendum accipitur. Plautus. Sed quid quod pious ulmum tundit, haud temerarium est. Temere omnes, qui post Ciceronem fuisse pro fere uisunt. Quintilianus. Illud ingeniorum uelut præcox genus, non temere unquam peruenit ad frugem. V eteres temeritudinem, pro temeritate scribere. Pacui. Egoni Tyranni non noui temeritudinem. A temere siue temeritas fit temero uerbum, quod est uiolo. contumino. & proprie de sacris dicitur. Vnde temerata sacra dicimus, cum turbata sunt, nec rite facta, & è contrario intemerata, quæ rite perfecta sunt, ut cum lente infundendum fuit uinum, aut mola iniicienda, ita hæc facta sunt ut ratio exigebat sacrificij. per metaphoram tamen intemeratum dicimus

tum dicimus quicquid integrum, & incorruptum atque inuio-
latum est. Virg. Intemerata fides. Sunt qui temerarium non
a temeto, sed a temno uerbum deriuari potius uelint, quasi te-
narium, quod omnia contemnat. Temnere enim spernere est,
dictum a graeco τεμνω, quod est inado. refecto, quia quae
spernuntur amputare, & refectre consueuimus. Virg. Discite
iustitiam moniti & non temnere diuos. Ab hoc fit contemno,
quod similiter significat sperno. despicio. Quidam tamen haec
ita distinguunt, ut despiciere grauius sit, quam contemnere. Ci-
cer. Quaeque contempserit. despexerit. liberum esse nunquam
dixerit. Item spreus sit, qui resuscitatus est. Contemptus uero qui
est reputatus inutilis. Teren. Quot modis contemptus. spreus.
facta tr. insula omnia. A contemno fit contempto frequen-
tissimum. Plau. Mirari noli, neque me contemptrier. & contem-
ptus quartae declinationis, quod despectionem significat. &
contempubilis, hoc est contemnendus. & contemp. cote ptim,
ac contempubiler aduerbia. Quidam etiam contempubilita-
tem pro desipientia usurpant. SED. Veritamen. Sed
aliquando inceptina conuulio est. Teren. Sed Panphilum ui-
deo. Modo transitum significat ad aliam rem. Idem. Sed quis
est senex. Aliquando discretiua. Plau. Hunc ego non sapien-
tem, sed stultum putem. Nonnunquam exceptiua. Cic. Multa
quidem passus sum, sed omnia aequo animo tuli. in quem sen-
sum capiuntur etiam. sed tamen. ueritamen. uerueni uero. ue-
teres aliquando sed pro sine posuerunt. **PERSOLUIT**
POENAS. Dedit poenas Tractum a penis pecuniarijs,
quibus pecunia soluebatur. Soluere proprie religere est. Virg.
Solute me pueri. Idem. Solute crinales uittas, capite orgia me-
cum. Sed quoniam qui debent quodammodo obligati sunt cre-
ditori, soluere etiam pro debitum reddere usurpamus. Sallu.
Argentum aere solutum. Cic. pro quo frumeto pecunia omnis
soluta non est. Hinc per metaphoram solutionis uocabulum (ut
Paulus iurisconsultus inquit). Ad omnem liberationem quo-
modo factam tranfertur, magisque ad substantiam obligati-
onis, quam ad numerorum solutionem. unde soluere pro sa-
tisficere usurpamus. Vlpia. Eum enim soluisse dicimus, quod
id fecit, quod facere promissit. interdum etiam pro dimittere. Vir.
Solve mares, mitte in uenerem pecuniaria primus. interdum pro
liberare. Idem. Solute corda metu tencri. unde solutus risus di-
citur magnus, & a caris omnibus liber. Idem. Risi que soluto.
Nonnunquam pro contemnere. Idem. Soluteque pudorem. Ali-
quoties pro exapere. Idem. Nec populos soluo. Ab hoc compo-
sita sunt persoluo, quod est in totum & perfecte soluo. unde
de notis proprie dicitur. Virg. Hanc tibi Eryx meliorem ani-
mam pro morte Daretis persoluo. absoluo. libero. a quo abso-
lutio. Exoluo idem quod soluo. a quo exoluta a ueteribus ex-
miae dicitur. Persoluo, ante tempus soluo. Dissoluo. discingo. re-
ligo. libero. unde dissolutus dicimus, qui moribus, legibusque so-
luta luxum uitae sequuntur, quos graeci ἀσώτους, hoc est
incontinentes uocant, quo uerbo Cicero quoque, & plerique alij ex
Latinis usi sunt. Marti. A uisus a fotos, hoc est lasciuie incontinen-
ter. dissolute. Hos etiam solutos dicimus. Quidam etiam asotiam
pro incontinentia, & luxu usurpant. Gellius. Cedere eg-
dem uobis debui, ut in tali a sotia. id est luxu, prodigalitate atque
nequitia artium nos uinceretis. & solute aduerbium, quod la-
sciuie & incontinenter significat. A dissoluo etiam fit dissolu-
bilis. & dissolubiler, quorum contraria sunt indissolubilis.
& indissolubiler. **DIGNAS TANTO CRIMI-
NE.** Quales tantum crimen merebatur. Dignum enim di-
cimus, quod meretur ut dignum praemio, dignum laude. dignum
flagris. dignum castigatione, hoc est quod meretur praemium.
meretur laudem. meretur flagra. meretur castigationem. di-

ctum a graeco δεικνω, quod est demonstro, praeme fero,
quoniam ex ijs, quae gerimus, quae mereamur ostendimus. Eius
contrarium est indignum. Marti. Indignas premeret pestis
cum tabida fauces, hoc est quae talem morbum non mereban-
tur. Idem. Digna tuo cur sis, indignaque nomine dicam, hoc est
dicam cur merearis, & non merearis hoc nomen. Quidam
tamen dignum a dignoscendo potius dictum uolunt, quasi co-
gnitum. A dignus fit digno uerbum, quod est dignum puto.
Paci. Quis deos infernos quibus caelestis, dignet honoribus?
Eius passivum est dignor, hoc est dignus habeor. Virg. Con-
iugio Anchisa ueneris dignate superbo. Macro. Cato ait La-
rentiam meretricio quaestu loci plestatam post excessum suum
populo romano a gros reliquisse, & ideo se pulchri magnificen-
tia, & annuae parentationis honore dignatam. Frequentius ta-
men in usu est dignor deponens, pro dignum habeo, quam di-
gno actiuum. Virg. atque idem fugientem haud est dignatus He-
rodem sternere. Idem. Haud equidem tali me dignor honore.
Ab indignus uero fit indignor, quod est irascor, quasi ea pa-
tiens, quibus non sum dignus. A dignus fit dignitas. & digna-
tio, quod proprie significat honorem nobis, propter merita, uel
impensum, uel debitum. Gellius. Cuius dignitas nec augeri lau-
dibus, nec minui detractionibus potest. ponitur tamen frequen-
ter pro decore, ut cum dicimus dignitatem oris, dignitatem ha-
bitus, & similia. Haec ita a uenustate discernitur, ut dignitas
uiris, & uenustas faeminis sit attributa. Cicero. Uenustatem mu-
liorem dicere debemus. dignitatem uirilem. Ab indignus fit
indignitas, hoc est id quod iniuste patimur. Idem indecentia,
ut indignitas oris. indignitas habitus. & indignatio, hoc est
ira. & indignabundus, irascens. Item a dignus fit igne aduer-
bium, hoc est pro meritis. Ab indignus indigni propter merita.
Oui. Leniter ex merito quicquid patiare ferendum est. Quae
uenit idigne poena dolenda uenit. Quidam etiam pro digno
condignum usurpant. & dignanter pro eo, quod est secundum
merita, & indignanter per indignationem. & dedigno, ac de-
dignor, quae significant indignum habeo. contemno. **CRIMINE.**
Delicto. Crimen proprie significat id quod per con-
tentionem alicui obijciatur. Unde criminare est accusare, siue co-
tumeliose reprehendere. & criminatio ipsa (ut ita dicam) con-
tentiosa contumelia. & criminofus. contentiosus. contumeliosus.
& criminofe, contumeliose. Virg. Disiice compositam pacem,
ferre crimina belli, hoc est contentiones & iurgia, ex quibus bel-
lum oritur. Cic. Hereditatem mihi negasti obuensiisse. Vtinam
hoc tuum uerum crimen esset. Et sic dicitur a cerno crimen, si-
cut a discerno discrimen. Cernere quippe contendere est. Acci-
us. Primores procerum nominatum uocat, si quis esset, qui armis
secum uellet cernere. Plau. Pro patria amphitry dum cernit
cum hostibus. Apule. Is cum ad me accusandum descendisset no-
lui cum eo in iudicio cernere. Hinc per metaphoram crimen eti-
am pro delicto accipitur. Sene. Vitam a ges simplicem. rectam.
sine crimine. Aliquando tamen cernere uidere est. Virg. Cerni-
mus adstantis nequequam lumine toruo. Hinc cernuus dictus
Virg. ex templo plantas conuellit honestas. Eiectoque in cumbit
cernuus armo. Item cernere, deliberare. Lual. Postquam pra-
sidium castris educere creuit. Idem. Acribus inter sese armis
confligere creuit. Cernere, diuidere. scernere. a quo crines di-
cti sunt, quod sint discreti. Cernere, iudicare. Paci. Et equum
& rectum est, quod postulas, iurati cernant, praeterea ἀπό-
τῶν κριθῶν, quod est iudicare, deductum hoc uerbum existi-
mant. Item cernere, cedere. Unde cernere hereditatem filij pa-
rentibus dicti sunt, hoc est cedere. Accius. regnum tibi permitti
malunt cernam, tradam exercitus. A cerno quando contem-
do significat, fit certo uerbum, quod similiter est altercor. con-

tendo. pugno. Virg. Certent & cygnis ulula. Idem, Officio, nec te certasse priorem Poeniteat, hoc est contendisse, ut officio uinceret. Cic. Cum inter se duo populi de finibus armis certarent. Hinc certamen, quod modo pugnam, ac contentionem significat. Modo rem de qua certatur. Certatio uero est ipsa contentio, quae & concertatio dicitur. Item a certo quando significat uideo, fit certus, hoc est clarus indubitatus, quia ea quae certum, clara & indubitata sunt. Quint. Nempe esse certum est. unde facio, siue reddo te certiore dicitur. non tamen certum, hoc est declaro, & affirmo tibi ita esse. & certior abs te factus sum. non tamen certus, hoc est abs te mihi declaratum est, & cum aliquid uehementer affirmare uolumus, id certo certus esse dicitur. Hinc fit incertus, hoc est dubius. & certitudo. a quo incertitudo. & certissimo uerbum, hoc est certus fio. Pacu. Vocant cocos, unde certissent. & incerto, incertum facio. Plau. Longe dies meum incertat animum. & certe, ac certo aduerbia affirmandi, quod etiam pro certo dicitur. Aliquando tamen certe pro saltem ponitur. ut si non potero tangere, certe potero uidere. Similiter a cerno, cui significat diuido. & se cerno, certum dicitur, discretum. constitutum. hoc est tantum, ac tale quantum, & quale uolumus. Unde certum uulnus fecisse aliquem dicitur, cum nec plus, nec minus fecit quam uoluit. Martia. O quam certa fuit librato dextera ferro. Hinc certos ferre numero plurali uisurpamus pro eo, quod est quosdam, quasi a ceteris discretos. Cic. Is enim cum certis alijs ad Casarem missus paulo ante discesserat. Virg. Equidem per litorea certos dimittam. Sallu. Apud latera certos locauit. Eodem quoque modo a cerno, cum delibero significat, dicitur certum est pro eo, quod deliberatum & constitutum est, i quo plerumque adiungitur datiuus cum infinitiuo, ut certum est mihi in Asiam nauigare. Aliquando non ponitur, sed subintelligitur datiuus. Vir. Certum est in syluis iter spelaea ferarum, Malle pati. Certum quoque aliquando uisurpamus pro firmo & non uacillante. Ouid. Da mihi quod petitur, certo contingere telo. Item a cerno silicernium, de quo superius diximus. praeterea ab eo composita sunt decerno, quod modo significat constituo, definio, iudico. Unde senatus decreta dicuntur. & decretorium, de quo supra diximus. Cic. quare ex petenda quidem magis est decernendi ratio, quam decertandi fortitudo. Plau. Qui nequeas nostrum iter sit amphitryo decernere. Hinc decernina dicuntur scindum quosdam, quae distinguuntur, ac separantur purgandi gratia. Nos a decerpendo potius deductum existimamus. Nonnumquam delibero. Terent. Quicquid peperisset decreuerunt tollere. Idem. Vxorem decreuit dare sese hodie. Aliquando pugno. Virg. Ipsum armis, ipsumque iubet decernere ferro. Hinc fit decerto frequentatiuum eiusdem significationis. a quo decertatio. Ex cerno turpis rei honestum uocabulum, hoc est purgamenta corporis emitto. & purgamenta excrementa dicuntur incerno. emundo. se cerno. a quo incerniculum dictum, quo frumenta purgantur ante, quam molantur. maius cribro. Plyn. Mulum octuaginta annis uixisse atheniensium monumentis apparet, eo grauisi, cum templum in arce facerent, quod derelictus senecta cadentia iumenta comitatu, nisi que exhortetur, decretum fecere ne frumentarium negotiatores ab incerniculis cum arcerent. Cato. Cribrum unum, incerniculum unum. securum unum. stannum unum. & su cerno, se cerno. Plau. Gradus iste succretus est cribro pollinario. a quo subcerniculum, farmarium cribrum, quod fit e fetis equorum, quemadmodum excussorium. & pollinarium fit e lino. Excussoria cribra sunt, quibus steris se cernitur. Pollinarium, quo pollen hoc est grossior puluisculus farinae diuiditur. Discerno, quod modo significat certo. Apul. Armis potius discernere, quam in

re uti uoluerunt. a quo fit discrimen, quod modo pro certamine ponitur. Vir. Post hos aequo discrimine pistris, centaurusque locum tendunt superare priorem. Modo periculum. Idem. Per tot discrimina rerum tendimus in latium. Aliquando discerno significat diuido, separo. a quo discrimen pro diuisione & separatione & differentia accipitur. Unde indiscriminatum pro indifferenter ueteres usurparunt. Cic. Totamque discrimen summi boni in ea rerum comparatione positum putat. Virg. Vt quo discrimine ripas Haec linquunt. unde discrimen etiam pro diuisione criminum i capite usurpatur. & acus ipsa quae crimens ipsos disseparat, discerniculum uocatur. Ab hoc fit discrimino, diuido. Virg. Late discriminat a gros. a discerno etiam discretus dicitur, quod modo propriam, hoc est passiuam habet significationem, & idem est quod separatus. a quo discreto, separatio. & discrete distincte. Ouid. Quae discreta locis partim sorbentur ab ipsa. Idem. Et septem discretus in ostia Nilus. Macro. Ad faciendam discretionem in genituo casu satur naltorum pro saturnalium dixerunt. Modo discretus actiuam significationem habet, significatque eum qui personarum qualitates & rerum momenta discernit. praeterea se cerno, quod similiter significat separo. diuido. unde secretum locum dicitur solum & quasi a ceteris separatum. & secreta mandata. secretae litteras. secreta negotia, quae uel nulli uel paucissimis committuntur. & secretior homo. siue a secretis, cui secreta committuntur. & secretae, ac secreto aduerbia, quae significant tate. Item scrinium arca, in qua secreta reconduntur, praetertimque scriptura, dictum quasi se cernium. Hinc scrinarij uocati sunt, secretarum scripturarum custodes. & ij qui a secretis appellantur. VERBERA. Flagellu magistri. Verber instrumentum est longum, & exile, qualis est uirga baculus. sistrum. lorum. flagellum. ferula. harundo. & siquid est simile. proprie autem uerber significat summitatem sarmentorum, dictu a uir. Quinti. Iguisque ex proximo raptos, uerberaque casus obtulerat. Hic uerbera etiam pro uerberatione accipiuntur, ut hoc loco. Ab hoc fit uerbero uerberas, quod est caedo. cuius frequentatiuum est uerberito. & uerbero uerberonis, pro eo qui uerbere dignus est. & est contumelia seruorum quem admodum uerberalis, uerberibus dignus, quasi uerberabilis. a quo uerbera lior. & uerberalissimus. Plau. Uerberalissimus etiam rogatus, non fieri, sed trisur. Itē uerberor passiuum. & uerberatio. siue uerberatus quarta declinationis. & uerbena, quod ea uerrendo pauimenta domorum uerberantur. Erat enim uerbena herba sacra quae ex loco sacro, hoc est ex arce capitoliij cum sua terra euellebatur, & ea semper legati cum ad hostes, clarigatumque mitterentur, coronari solebat & unus sane uerbonarius uocabatur, eadem herba sagmina uocabant, quod e sacro aggreuer. Dicitur, & peristeeon. & hierobotane. hoc est sacra herba. Quippe graeca hieron sacrum uocat, Botanē herbā. V ulgo nunc uerbena nuncupatur. hac Iouis mensa uerrebatur, domus purgabatur, lustrabanturque. Rami eius tenues sunt. cubitales. angulosi. folia minima, quam querus, angustioraque. & diuisuris maioribus. Flos glaucus. radix longa, tenuisque. Hac peruntus i petrare quae uelim, magis existimat, febris abigi, amantias conaliari. Est ei similis uerbascon herba, quae sepe fillit pro ea capta, folijs minus candidis cauliculis pluribus, flore luteo. Hac abiecta blattas in se contrahit. ideoque Romae blattaria uocatur. Abusiue tamen uerbenas uocamus omnes frondes sacras, ut est laurus. oliua. myrthus. Terent. Ex ara hinc uerbenas sume. Nam mustam fuisse Menander testatur, quae secutus est Terent. Illud certe mihi admiratione dignum uidetur, quod uerbena nunc quoque diuo praetorsori sacra habetur, & ea die illius festo passim coronantur. & lustrari domos putant. & uerbum

uerbum a uerberatu aeris, quoniam uerberato aere uerba for-
manur, quamuis aliqui uerbum a uero potius cognominatū
uolunt, quod uerum nos loqui oporteat, odiosumq; sit (natura
ipsa indicante) mendacium. Sunt etiam qui a uerum boando
hoc est a uerum dicendo appellatum putent. Boare enim græ-
ci clamare dicunt. Virg. Reboant syluæ. unde Ennius. Sonū
bombum pedum dixit. Bombitatio tamen de apibus dicitur, a
uoce earum. Est autem uerbū, uniuscuiusq; rei signum, quod
ab audiente possit intelligi. Vnde uerbosus multiloquus dicitur.
Et uerbositas multiloquentia. Et uerbosus pro multis et i-
anibus uerbis. Vt uerbum ueris sermo. Plau. Tum reper-
tus Philocratem qui superes ueriuerbio? Verbum etiam quod
a grammaticis definitur pars orationis declinabilis sine casu
agendi uel patendi significatiua, in quo omnis uis orationis
est. ideoq; hoc maxime aere uerberatur. a quo altera pars ora-
tionis indeclinabilis, aduerbium nuncupatur, quia semper ni-
tatur uerbo. a quibus uerballyter. Et aduerbiallyter. Et uerba
le nomen dicitur, quod a uerbo descendit, ut a doceo doctum,
doctor. a contemplor, contemplatum. contemplator. Et simi-
lia. uerbum etiam uocamus, quod a re sine factō distinguitur,
ut non uerbis opus est, sed factis. Hora. Verbaq; prouisam re
non inuita sequuntur. Hinc uerba dare usurpamus pro eo, qd
est decipere. A uerbo prouerbum deducitur, quasi commune
omnium uerbum, uel qd uerbum pro uerbo ponatur. Est enim
prouerbum sententia, quæ in ore omnium uersatur, modo a-
perta et simplex, ut obsequium amicos. ueritas odium parit.
Macro. Vnde putas illud mansisse prouerbum totidem nobis
hostis esse, quot seruis. modo subobscura, et aliud significas,
quam uerba ex primere uideantur, ut puta de homine infelici,
ac calamitōso dicimus. ille habet equum Seianum, uel ille ha-
bet aurum Tolosanum. Quorum prouerbiorum hæc ratio
est. GN. Seius equum habuit natum argos, quem fama
erat progenitum esse ex equis, qui Diomedis thoracis fuerant,
quosq; Hercules Diomedea occiso Argos perduxerat, hunc ma-
gnitudine iustitiae fuisse. ceruice ardua. colore phœniceo. flaua
et amantibus. cæterisq; e quorum laudibus insignem, uerū
tamen ea fortuna, ut qui quis eum possideret, cum omni domo,
familiāq; et fortunis in perniciem deduceretur. Itaq; Cn. Se-
ium primum eius dominum a M. Antonio capitis damnatum
miserabili supplicio uitam finisse. Eodem tempore Dolabellam
consulem in syriam proficiscentem fama eius equi permotum
argos diuersisse, emisseq; sestertis centum nullibus, sed ipsum
mox in syria bello civili obsessum, atq; interfectum fuisse. De-
inde eundem equum. C. Cassium qui Dolabellam obsederat
adduxisse, quem Cassium postea uictis parthis, susoq; exerci-
tu suo miseram mortem oppetisse manifestum est. Deinde An-
tonium post interitum Cassij partha uictoria nobilem illum
equum quasi fuisse, et mox eo potitum uictum, atq; desertum
destabili exitu interijisse. Cæterum oppidum Tolosanum in
Italia. Q. Cepionem consulem quondam diripuisse constat,
in cuius templis cum multum auri fuisset inuentum, quicunq;
ex ea præda aurum attigit, eum misero, ac cruciabili exitu pe-
tijisse manifestum est. A prouerbio prouerbially deducitur, un-
de prouerbially uersus appellamus, qui uice prouerbij sunt,
quos græci ἀπὸ τῆς παροιμίας quod prouerbum signifi-
cat, παροιμιώδους appellant, qualis est ille, πολλὰ με-
ταξὺ τῶν κύνων καὶ χελῶν, ἀρου, hoc est. multa cadunt
inter calicem, supremaq; Labra. Hoc ueteres, quam breuissi-
me dicere solebant. inter os et offam. quod significat non esse
de futuro nimis sperandum. inde autem locum habuisse hoc
prouerbum tradunt, quod uir quidam ætate grandæuus dū
uineam plantaret a uicino per derisum interrogatus est, cui

uineam sereret, qui cum sibi serere respondiisset, ludibrio habi-
tus est, perinde ac si impossibile foret eum tandiu uiuere, ut
mustum ex ea gustare possit. Vidit tandem senex ex ea uinas,
afferriq; sibi præmaturōs aliquot racemos, et prem iussit, ui-
cium præterea acersiri, Cui calicem musto plenum manu o-
stendens, et iam penē admonens ori. Putasti ne inquit uinū
me ex uinea, quam te spectante plantauī, gustaturū inter hæc
Anhelus puer accurrit, descendisse i uineam aprum nuntiat,
uinasq; uastare. Senex deposito calice in uineam properat, co-
mutatur cum uicinis et puer. Aprum profequuntur, qui factō
in senem impetu eum necat. Sic cum calicem iam ferē ad
motum labijs gustare non potuisset, locum prouerbio dedit. no-
stri non calicem, sed offam dicunt. Cato. Nunc ita aiunt, in se-
getibus et i herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimā spem
habere. Sæpe audiui inter os atq; offam multa interuenire pos-
se. V erum inter offam atq; herbam, ibi uero longum interval-
lum est. Offa pulcem significat, et quicquid est in pulvis mo-
dum redactum. Cuius diminutiuum est offula. Ci. Necesse est
enim offa obiecta cadere frustum ex pulli ore, cum pascatur.
Idem. Cum igitur offa iam cecidit ex ore pulli, tum auspicanti
tripudium solistimum nuntiat. Plyn. Purgatum enim tra-
dunt, seruantq; eius offas. Idem. Pulte autem non pane longo
tempore uixisse Romanos manifestum. quoniam inde et pul-
mentaria, hodieq; dicuntur. Et Ennius antiquissimus uates ob-
sidionis famem describens offam eripuisse plorantibus liberis
patres commemorat. Item a uerbo deuerbiū deducitur, quod
significat extremitatem et desinentiam uerbi. Quemadmo-
dum enim aduerbium uocamus, quod ad uerbum accedit. et
prouerbum, quod pro uerbo est positum. ita deuerbium, in qd
uerbum desinit, quasi deorsum tendens uerbu. Sic ueteres de-
uersus, hoc est deorsum uersus dicere solebant. Hoc est quod
Linius scribit acutos olim ex hercuria Romam ludiones, qui
ad tibianis modum saltabant, quos imitatum inuentum in-
conditis inter se uersibus iocularia prius fundere solitam iam
satyras descripto ad tibianam cantu, motuq; congruenti age-
re cepisse, et quia hister thusco uerbo ludio uocabatur, huius
modi artifices Histriones uocatos. a quibus ars ipsa histrionica
dicitur. et histrionicas adiectiuum, unde histrionicos gestus hi-
strionicas uestes. histrionica uerba dicimus. et histrionice ad-
uerbium dicimus, hoc est more histrionum. Nec multo interie-
cto tempore liuium cum sæpius satyros suos canendo uocem ob-
tudiisset, petita uenia puerum ad canendum ante tibianam in-
stituisse, aliquanto magis uigente motu, quia nihil uocis usus im-
pediebat. inde cantari ad manum ab histrionibus inceptum,
quorum deuerbia tantum audiebantur. Sed postquam can-
uersus, hoc modo in artem ludus uidebatur, et res a solito ri-
su, ac ioco auocata inuentum fabularū actu histrionibus re-
lictō i serere uersibus iocularia antiquo more cepisse, et hæc
attellanis potissimū fabellis cōseruisse, atq; ex argumento exo-
dia uocasse, quod scilicet extra cantum essent. Quippe græci
ἐξω extra, ὠδὴν cantū dicunt. Et quæ admodū epodos
siue p diminutionē epodion ad cantū, ita exodos. et exodion
extra cantū significat. erāt ergo exodia ridicula uersibus in-
textā, quæ sine cantu iactitare iuuenes solebāt, sicut epodi, si-
ue epodia carmina solita cantari, qualis est Epodus Horatij. Iu-
uena. Tādemq; redit ad pulpita notū exodium. Suetō. Vnde
uox in attellanico exodio proximis ludis assensu maximo ex-
cepta precebit, hircū ueterē capreis naturā ligurire. Inuenitur
tamen aliquādo exodus, siue exodiū pro exitu siue fine alio-
ius rei. A pul. Nullū ego eius rei exodiū inueniē. V arro. Vitæ
cursum ut cognoscere possem, et quæ seruitutes, et libertates
ab origine ad exodiū ductæ. Idē. Quod cæperas modo i uia

narra, ut ad exodum ducas. Et in sacris literis exitus iudeorum ex aegypto. EXODI. Nomen libro dedit. Sed tunc non ab ὄδῳ, hoc est a cantu uox ista componitur, Verum ab ὄδῳ, quod iter siue uiam significat. a qua methodus. Et perodus deducuntur, quorum alterum breuem uiam, alterum circuitum probatissimi authores interpretati sunt. Item epodus, siue quod magis in usu est ephodion, quod significat uaticum proprium. ponitur tamen pro omni apparatu, ut superius diximus. Item perodus quem latine ambitum siue circuitum dicimus. Vnde medici perodicas febres uocant, quae certis temporibus ueniunt, hoc est abeunt, Et quodam quasi circuitu factu rursus redeunt, ut sunt tertiana et quartana. περι enim apud graecos de super. arca. arcum significat. a quo multa per compositionem deducuntur, ut peristroma quasi circumstratum, de quo superius locuti sumus. Et periphraſis circumlocutio. Pericles proprium nomen iclyti ducis Atheniensium, philosophi, Et insigne oratoris qui tempore Atheniensium XL annis gubernauit. Periclymenes filius Nelei. Et frater Nestoris. Perillus Atheniensis faber ingenio praestans, qui ut phalaridi tyranno placere uenit a grigentum, Et ex ere taurum fabricauit posita in latere ianua, per quam reus includeretur qui dum subiectis ignibus torqueretur, non uocem hominis, sed bouis mugitum uideretur emittere, quod primus ipse tyranni iussu fuit ex perius. Ouidi. Et Phalaris tauri uolenti membra Perilli, Torruit infelix imbuat author opus. Perihous proprium nomen Peripheroma, quasi supplementum, figura est, cum particula aliqua sententiae minime necessaria additur metro. Virg. Multum ille et terris iactatus et alto, ubi sine particula ille staret sensus, sed non metrum. idem. Multa quoque et bello passus, ubi duas coniunctiones naturaliter posuit alterum metri gratia. Perinthus urbs olim Thraciae metropolis. Heraclaea uocata, in qua Vespasiani. Domitiani. Et Antonij pij regiae fuere et nobile amphitheatrum. a qua perinthij uocata. Peripatetica, de quibus superius diximus, ἀπὸ τοῦ περιπατῆν, hoc est a deambulando. Perisologia superflua locutio, ut si dicimus, Felix sit et minime pereat Caesar. Peri conium de quo alibi diximus. Periacus contubernalis. periphraſis circumferentia, et alia penè infinita. Praeterea ab ὄδῳ quando uiam significat hodie dicitur, hoc est latro, et obfessor uiarum. hilarodus autem ab hode fit, cum cantum significat. Est autem hilarodus lasciuia et delicati carminis cantor, quasi hilaris cantor. hilaris enim siue hilarius (nam utroque modo dicitur) letum, iucundumque significat. a quo hilaritas. Letitia. iucunditas, quae et hilaritudo dicitur. Et hilariter, laete. iucunde. Et hilario uerbum, letifico. iucundo. Cuius passiuum est hilaror. Et omnem enim iucundum motum quo sensus hilaretur. graece ἠδονῶν, latine uoluptatem uocant. Ab hoc exhilaro. exhilaror. exhilaratio. Item ab hilarius Hilarius. Et Hilario propria nomina. hilarius uero a graeco deducitur ἠλαρός, quod letum significat. a quo ἠλαρία Letitia. ἠλαροποιῶ letifico. Item ab ode, hoc est a cantu palinodia dicitur, quasi iteratus cantus, de quo superius diximus. Et monodia lugubris cantus, qui fit a praeficit in defunctorum funeribus, quasi unius cantus. Nam caeteris flentibus sola praeficit canit. Huiusmodi cantus a nostris Naenia dicitur. Solebat enim huiusmodi carmen laudandi gratia, apud ueteres in defunctorum funeribus cantari ad tibiam. Est autem naenia factitium nomen a similitudine uocis eorum, qui queruntur, et dolent. Graece etiam epitaphium dicitur, siue epitaphius sermo. aut epitaphia oratio, quod ad se pulchrum proferri soleat, quamuis epitaphium dicitur etiam inscriptio, et titulus qui sepulchro apponitur in laudem defuncti. Naeniam siue monodiam primus in-

stuisse dicitur Simonides poeta ex Cea insula. Hora. Sed relicta Musa prociat iocis Cae retractes munera Naenia. Naeniam quoque de am ueteres coluere, cui sacellum extra portam uinalem fuerat dedicatum. Item ab ode proſodia dicta, quae latine accentus dicitur, qui definitur lex ad leuandam, uel deprimendam syllabam uniuscuiusque particula orationis. a graecis etiam tonus dicitur. Vnde et ueteres nostri (ut Quint. testatur), accentum tenorem appellauerunt. περις autem graeca praeposito est, et significat ad. Vnde prosthesis appositio dicitur. Figura est cum in principio dictionis additur litera, ut cum dicimus gnatum pro natum. TVLIT TELA. Quia iussu Domitiani confossus fuit. Tulit autem pro passus est posuit, quemadmodum supra docuimus. Telum (ut Caius in interpretatione legis duodecim tabularum scripsit) nullo quidem id appellatur, quod ab arca mittitur, sed omne id dicitur telum, quod manu alicuius proiectur. Vnde lapis. plumbum. lignum ferrum. hoc nomine continetur, dictum ab eo, quod longinquum mittatur. Naenia apud graecos τῆλα, siue τηλοῦ longe significat. Haec significationem et in graeco nomine possumus inuenire. Etenim quod nos telum uocamus βέλος illi uocant, ἀπὸ τοῦ βάλειν, hoc est a iaculando. Sifenna. Manuales lapides distant propterea, quod is ager omnis eiusmodi telis indigebat. Et Virgilius telum pro gladio posuit. At non hoc telum mea quod in dextera uersat, effugies. Vnde paulo post addit, et surgit in enssem. Ab eadem graeca uoce mustella deducitur, quasi mus longus, et protelo uerbum, quod proprie significat disto. protraheo. prolongo. produco. Lual. Quae neque lucanus oriundi montibus tauri protelare ualidis cornibus possent. id est. Hinc iugum mulorum protelare certum non possent. Per meta phorā tamē aliquis do propturbo, et ex agito accipitur. Teren. Ne te iratus suis seuis dicitur protelet. Aliquando pro longe excludi. Turpilus. Propter peccatum pauillum id ignissime patria protelatum esse sententia patris. Telone quoque agricolae uocant lignum longum, quo utitur ad aquas et puteis hauriendā. Hispani hoc aconia nominant, a similitudine rostri aconiarum, quod longum est. Aconias est longum quod uenire haud dubium est, quae admodum gryes, sed haec hyemis aduenae sunt. illae aestatis. Abiturae eorum graecorum in loco certo, sic ut nulla sui generis relinquatur, nisi castina et serua. Nemo discedentium a gremio conspexit, nemo redeuntis uidit, nec uenire eas, sed uenisse animaduertimus, nocturnis utrumque temporibus fieri manifestum est. Pit honoscomes in asia locus est in capis patētibz, ubi primo aduentus sui tempore aconiae congregantur, ea quae ultima aduenere, lacrimant uniuerse, atque ita abeunt. post idus augustas ferē non uidentur eo loco. sunt quae dicunt eas linguas non habere, uerum illud quod crepitat, oris potius, quam uocis sonum esse. eximia huic aui pietas, et eni quātū tempore is penderint febribus educādis, et atū et ipsae a pullis suis inuicem aluntur. Exortio sunt serpentibus, propter quod in Thessalia capitale est aconia occidisse, eadem poena in aconiacas posita, quae in hominibus. Aconia aconinus deducitur, ut aconinum rostrum. derisuri aliquē digitis dextrae manus in unitatem collectis ueluti aconiae rostrum effingunt, et manū post tergum eius motantes derident. Persi. O Iane a tergo quae nulla aconia pinxit. Vnde paulo post postica sannā appellat. Postica occurrit sannā, hoc est derisioni, quae post tergum fit. Sanna eni solutus derisus dicitur, a narium sonitu. a quo fit subsannor uerbum, quod est irrideo. Et subsannor passiuum. Et subsannator. subsannatrix. Et subsannatio. Et sanniones dicuntur, quae sunt et aspectu, et moribus, et gestibus facti, quos graeca κωπός, et ab eo nos moriones uocamus. Martia. de morione. Naenia mendax siuor est, nec fingitur arte dolosa, Quisquis plus iusto non sapit, ille sapit. Teren. Solus sannio seruat domu. Cica. Quid enim porro tam ridiculum, quam sannio

sumio est, qui ore. uultu. imitandis moribus. uoce. deniq; corpo
 re ridetur ipso. **QVOS.** Quales, quam mites. Ingens
 laus Domitiani. Quam mansuetos inqt oportet homines esse
 sub hoc principe, q uult feras etiam esse mansuetas. **MO-**
RES. uiuendi rationem. Mos proprie definitur ratio uiuē
 di consuetudine firmata. Et p synopen a modus deducitur,
 qd ut supra diximus rationem significat. V arro morem esse
 definit institutionem animi, qd seq debet at consuetudo. Iulius fe-
 stus de uerborū significationibus. Mos est inqt institutum pa-
 triū p̄nens ad religiones, ceremoniasq; maiorū. praeclare ex-
 cellentissimus poeta Virgilius utrunq; authorē secutus est. Mos
 erat Hesperio in latio, quem protinus urbes Albanae coluere
 sacrū, nunc maxima rerū Roma colit. Et primo qdem secutus
 est Varro, quoniam ille dixerat at morem praecedere, seq con-
 suetudinem, postquam dixit mos erat, subiunxit, quem proti-
 nus urbes Albanae coluere, et nūc maxima rerū, Roma colit,
 quo p̄seuerantiā consuetudinis ostendit. Et quoniam Festus p̄ti-
 nere ad ceremonias ait, adiecit sacrū, quem protinus urbes Al-
 banae coluere sacrū. Mos ergo praecessit, et cultus moris se-
 cutus est, qd est consuetudo. Et hic definitionem Varrois iplent.
 Adiacēdo dei de sacrū ostendit morem ceremonijs dicitur, qd
 Festus asseruit. Idem obseruauit etiā alibi, cum ait, Morem, ri-
 tusq; sacrorū adijciā. in quo aperte ostendit morem esse ritus
 sacrorū. Mos etiā aliquando ap̄tūtur pro consuetudine appro-
 bata, quae habetur pro lege. a mos deducitur moratus, q bonis
 moribus praeditus est. Et morosus, q e contrario pueris est mo-
 ribus. a quo morositas dicitur. Cic. At sunt morosi, et anxij,
 et iracundi, et difficiles senes. unde qdā morositas nūc di-
 ras esse dixerunt. a quo fit diminutuum moracillum, hoc est
 durusculū. Et morologi dicitur, q in sermone morosi, hoc est
 molesti sunt. Vnde et sermones huiusmodi dicuntur morologi.
 Plaut. Nec molestum esse, nec sermonibus morologis uti. Et mo-
 ralis, ad mores p̄nens. Vnde libri morales, hoc e de moribus
 dicitur. Et mosillus, quo Cato usus est pro paruo more. Mo-
 rem gerere docti usurpant pro eo qd est obseq, et obedire, et
 quasi ad alterius uoluntatem mores suos formare. Ab hoc fit
 morigeror uerbu, qd est morem gero. Cuius praeteritum e mo-
 rigeratus, q morem gessit. Et morigerus, siue morigeror, qd
 obsequentem, et obedientem, ac facile morem gerentem signi-
 ficat. a quo morigeratio obedientia. Et morigere aduerbium
 obediēter. Graeco uno uocabulo, qd est ἔθος morem, et
 consuetudinem, et ritum significant. a quo ἔθος deducit-
 ur, qd morem, hoc est habitū, ac rationem animi denotat, un-
 de ἔθνος, hoc e moralia deducuntur, quae a nostris ethia
 quoq; dicuntur. Martia. Ethia Callimachi. Hic caeothēs deri-
 uatur, hoc est malus mos. Inuena. Laqueo tenet ambitiosi con-
 suendo mali, tenet insanabile multos scribendi caeothēs, et
 agro in corde senescit. **HOMINVM.** Ratione scili-
 cet uiuentium, p qd a feris homines distant. Homo definitur
 animal rationis capax morti obnoxii. Sed praclare utnam
 non tā uere ab A puleio describitur, Homines ratione callētes.
 oratione pollentes. immortalibus animis. moribundis membris.
 brutis, et obnoxijis corporibus, dissimilibus moribus. simili-
 bus erroribus. puicata audacia. p̄naci spe. casso labore. fortu-
 na caduca. singillatim mortales. uicissim sufficiens prole mu-
 tabiles. uoluci tempore. tarda sapientia. citata morte. queru-
 la uita. homo ab humo deducitur (ut V arro inqt) qd sit humo
 natus, quamuis hoc Quintilianus deridet, qd omnibus anima-
 libus eadem origo sit, et qd nō sit uerisimile primos illos mor-
 tales ante terrae nomen i posuisse, quam sibi. Sed qd inquit di-
 cis Quintiliane? Non et omnia animalia moriuntur? cur er-
 go se solos homines mortales appellauerit? aut cur ante nomen

morti i posuere, quam sibi? Nos tamen hominem nō ab humo,
 sed a consortio atq; concordia uirae appellatum existimamus.
 Graec enim ὁμόρους concors ὁμόροις concordia et
 consensus appellatur, et ὁμόρων concordia. consentio. Est
 enim homo omnium animalium maxime sociabilis. ἑμῶν
 autem Graecae similis dicitur. a quo homographia similis scri-
 ptura, siue pictura. Homocosis tropus, quae similitudo interpre-
 tatur, cui ex similitudine alicuius cogniti deuenimus in similitu-
 dinem i cogniti. Cuius tres species sunt. icon. parabola. et pa-
 radigma. Homonymus eiusdem nominis. Homocoea propriū
 nomen. Homoptoton, qd a nostris dicitur similiter cadens, cum
 diuersae dictiones in similes exeunt casus. Ennius. Maerentes.
 flentes. lacrymantes. et miserantes. Idem. Neq; currentem
 neq; se cogroscait euntem. Tollentemq; manus, saxumq; imane
 mouentem. Homoteuton, qd similiter desinens a nostris uocat-
 ur, cui plura uocabula in eandem uocem terminantur. V eteres
 nō hominem, sed hominem dicebant. a quo hominū, hoc est
 humanū. Quippe ab homo humanus fit, sicut a fera ferinus.
 a bellua belluinus. Humanum enim proprie dicitur qd homi-
 nis est, et ad hominem spectat. Teren. Homo sum, humani ni-
 hil a me alienum puto. Hinc humanitas dicitur eruditio, atq; i-
 stitutio i bonas artes, quas q synariter capiunt, atq; assequunt-
 ur, hi sunt maxime humani. Quae propter et artes ipse libe-
 rales humanitatis studia appellata sunt. huius eni scientiae cu-
 ra et disciplina ex uniuersis animalibus soli homini data e.
 Sed qd homo inter omnia animalia quae morti obnoxia sunt,
 maxime mitis est, ita et humanus pro fiali et miti, et tra-
 ctabili ponitur. et humanitas interdum fialitatem quandā,
 et tractabilitatē, beneuolētiāq; iter omnium significat, quā
 Graeci φιλοφροσιν uocant, quasi amorem in homines.
 φίλος enim amor est, ἄνθρωπος homo. Humanum sa-
 crificiū ueteres dicebant, qd mortui causa fiebat. Ab homo ho-
 minio. homulus. homullus. et homullulus diminutua fiunt.
 et homelleū, pilei genus, quo ueteres utebantur. Nā homolus
 primogenia uox est, et montem Thessaliae significat. et se-
 mihomo. Quid. Semihominis Caci. Et homiada, q hominem ne-
 cit. a quo homiadiū. Quidā nemo quoq; ab homine cōposi-
 tū esse existimant, si significareq; idem, qd nullus homo. Sed fal-
 sum est, ut superius diximus. Ab humanus humanior. huma-
 nissimus. Humane. humanius. humanissime. et humaniter, ac
 perhumane. et perhumaniter deducuntur. et humanitus, qd
 significat ab hominibus, sicut diuinitas a deo. Caelitus a cae-
 lo. Humus autem terra est. a quo humilis, breuis summissus.
 abiectus, quasi humi deditus. Vnde humilitas, breuitas. sum-
 missio. abiectio. et humiliter summissē. abiectē. et quo non-
 nulli utuntur humilio uerbum, hoc est humile reddo. de primo.
 Item humeus terreus. et humo sepelio, quod sepulchro te-
 guntur. et humatus sepultus. a quibus exhumo, e sepulchro ex-
 traho. et exhumatus e sepulchra extractus. et actus ipse ex-
 humatio, et qui id facit exhumator. Cuius femininum exhu-
 matrix. Item inhumatus insepultus. et posthumus, qui post
 mortem parentis natus est, quasi post sepultum, atq; humatum
 parentem ortus. Virg. Tua posthuma proles. et humor, quia
 aquae terris incluse sunt. a quo humeo uerbum. Vnde hume-
 sco. et humidus. a quo humidior. humidissimus. humiditas.
 et humide aduerbium. Item humecto uerbum, quod e humi-
 dū facio, quod et humefacio dicitur. Vnde humectum. et hu-
 mefactum. et humefactio. Quidam etiam hudum ab humi-
 do per synopen factum uolunt, quod et ipsum humidum si-
 gnificat, et ideo per aspirationē scribi debere. Sed melius ali-
 sentiant, V dum sine aspiratione scribendum esse, dictum a
 sudando, quasi sudum. Vnde etiam usudum deriuari putant,

quod quidam ab humido, ita distinguunt, ut uuidum sit, quod intrinsecus habet humorem. Vnde unam appellatam uolūt. Virg. Uuidus hyberna uenit de glande Menalcas. Humidum uero, quod extrinsecus humorem habet. Ab una uenis fit. unde unum sicam uinum dicimus. At qui sudo ἀπό τοῦ ὑδωρ derivatum existimant, quod aquam significat. a quo sudor. & exudo, quod ē emitto, quasi per sudorem. Plyn. Frutex est liquorem exudans. Hinc exudascō. & desudo. a quo desudascō, & impersonale desudascitur. Plaut. homo adolescens penetrare huiusmodi in palastram, ubi damnis desudascitur. A sudo etiam sudarium linteam, quo sudor facie detegitur, & nares purgantur. Sudum autem quasi semudum dictum putant. Est enim proprie sudum pars serena inter nubes. ponitur tamē aliquando pro sereno post pluiam. Virg. Ergo ubi uer nocte sudum. Sunt tamen qui sudum non quasi semudum, sed quasi sine uido dictum uelint, hoc est sicam nō humidum. Quidam etiam existimauerunt ab humo humerum dictum, quia humeri sicut humus ferēdis oneribus sunt apti. DE CET. Conuenit honestum est. Decere enim proprie conuenire est, quod tam ad animum, quam ad corpus, atq; externa refertur. & modo impersonale est, modo personas habet, ac numeros. Oui. Ista decent humeros gestamina nostros, hoc est conueniunt & apta sunt humeris nostris. Ab hoc decens deducitur, hoc est pulchrum. conueniens. aptum. a quo decencia conuenientia quadam, & pulchritudo. & decenter, pulchre. apte. conuenienter. Item decus, quod significat illam (ut ita dicam) honorificentiam, quam ex bene gestis rebus assumitur. Vnde decora militie dicuntur honores. laudes. honestamenta, militi in bello comparata. Cuius contrarium est dedecus, quod ignominiam, & ueluti infamiam quandam significat. Nam & dedecet pro eo accipitur, quod inconueniens. ineptum, & turpe est. a quo fit dedecoro, quod est fœdo. & contumelia, atq; ignominia afficit. Ci. Magistratum ipsum dedecorabat. Sic a decus decoro media breui, quod est honesto. insignio. Item a decet decore, qđ pulchritudinem significat. a quo decorum pulchrum & decore pulchre. & decoro uerbum, media producta, hoc est orno. Decorum etiam aliquando substantiuum est, significatq; decantiam quandam rebus. personis. temporibus. locis siue in agendo, siue in loquendo accommodatam. Vnde si quis inducat seruum, siue agricolam ea loquentem, quæ ad philosophum pertinerent, dicimus hunc non seruasse decorum. Aliquando etiam ad uirtutes hoc uocabulum transfertur, appellamusq; decorum nō tam ipsum honestum, quam quod hominibus, & communi opinioni honestum uideatur, & approbabile. Item a decet ideat. & contrarium eius condecet deriuantur. a quibus indecens. condecens indecenter. condecenter. indecentia. condecencia. indecorum turpe, penultima producta. & condecoro honesto, penultima correpta. Cō decoro uero penultima producta. orno. ex politum reddo. PRINCIPE. Domino. princeps aliquando primum significat. & est adiectiuū. Macro. Qui gradus inter eos princeps habebatur. Aliquando optimate. Vnde principes ciuitatis dicimus, qui rem p. administrant. Nōnunquam dominum, ut Nero princeps. Caius princeps. a quo principatus, hoc est imperium, & alia deriuantur ab eo, de quibus supra diximus. IUBEET. Vult. iubeere enim aliquando uelle est. Teren. Iubeo Chremetem saluere. Virg. Infandum regina iubes renouare dolorem. Interdum hortari. Quint. Spera tu, iube sperare matrem. Nōnunquam decernere. ut populus iussit. Et iussa senatus sunt decreta senatus. proprie tamen iubeere imperare est. Quintil. Nam quamuis infestum latronibus mare iussus intraui, neq; dissimulauerim magnas fuisse atusas pa-

eri, cur hoc mihi imperaret. pro eodem enim utrunq; posuit. hoc tamen differunt, quod impero tibi illam rem dicimus. Iubeo uero præter hanc constructionem potest habere & illam, quæ est apud Quintilianum, ut pater me iussit. præterea recte dicimus impero mihi. nō autem recte iubeo mihi. Idem, imperauit sibi, nequas admitteret preces. Ad hæc cum ita dicimus i perata sicut iussa, huic apponimus uerbum exequor, pag. & siqđ est simile. illi uero unū ferē uerbu, quod est facio. Idem. Neq; ipse hoc piculū ignoro expertus nō leui documento quanti sit iter. at mihi, quod semel i perata nō feci. A iubeo fit iussus, qđ dū est substantiuū quartæ declinationis est in singulari, & generis masculini. Oui. Iussus seruare parentis. i plurali uero secūda, & neutri. Vir. Accipe iussus armuna ceptæ tuæ. ueteres tamen etiā in singulari iussum dixerūt. Sifenna, tē mē tudentibus senatus cōsulto, & populi iusso dat ciuitatē. Ab hoc p apocopen deducitur ius, quasi iussum. Nihil enī aliud est ius, quam qđ uel natura, uel ciuitas, aut populus, uel gens, uel cōsuetudo iubet. Paulus iurisconsultus uno modo dia ius scribit, qđ semper bonū. & æquū est, & hoc est ius naturale. & lex nō scripta, sed ista i natura, quæ definitur recta ratio iubens ea quæ faciendū sunt, prohibensq; cōtraria. Cuius partes sex esse Cicero scribit. religionem. pietatem. gratiā. iudiciationem. obseruantia. ueritatem. alio modo, qđ omnibus, aut pluribus i quacūq; ciuitate utile est, & hoc est ius ciuile. Vlpianus autem ius diuidit in naturale. gentiū. & ciuile, & naturale dicit esse, qđ nō sōlū humani generis propriū est, sed omnī animalū, quæ in terra, quæ in mari caeloq; nascuntur. idē in nōnullis animalibus uidemus maris ac foeminae cōiunctionem. liberorum procreationem, educationemq; quod a iure naturæ. ius gentiū, quo gentes humanæ utuntur, & hoc a naturali differt, quia illud omnibus animalibus, hoc sōlis hominibus conuenit. ius ciuile, cū aliquid cōmuni iuri uel addimus, uel detrahimus. hoc est qđ populus sibi cōstituit, quasi propriū eius ciuitatis. hoc autem scripto cōstat, ut sunt leges. plebiscita. senatus cōsulta. prima pū decreta. aut sine scripto, ut ea quæ auctoritate prudentiū fiūt. & hæc proprie est interpretatio iuris, & eorū omnīū, quæ supra diximus. Vnde qđ hoc profitentur iuris interpretes, & iuriscōsulti. & iuris prudentes, & qđ iter eos excellent iuris antistes nominantur. Lex a legendo dicitur, qđ publica legitur, ut omnibus nota sit, & ab omnibus obseruetur. Legem definit esse generale iussum populi, aut plebis rogatē magistratū, & hoc dicitur a libera ciuitate. Alioq; etiā regū & principiū iussa leges dicuntur. præsertimq; i peratoris, postquam i eū populi Romani maiestas trās lata fuit. Rogat magisteratus populū, qđ cōstituendū esset, populus inibat. Id iussum si generale est, & ad omnes ptiens lex dicitur. Si uero ad singulos ciuēs spectat, priuilegiū est. Quippe ueteres priua dixerūt, quæ nos singula dicimus. & priuos singulos. & priuū, qđ unius ciuisq; propriū est. Vnde priuata dicitur, quæ unius ciuisq; propria sunt. & priuatiū enī qđ est ademptū. & priuo uerbu adimo. & priuere mulieres priuata, & priuata ferriæ sacrorū prioriorū, ut sunt dies natales, fulgurū procreationes, & siqđ est simile. & priuatiū aduerbiū, qđ nō est publicæ factū. hic priuatiū siue priuatiū sumptu aliusse se Romani milites tradūtur usq; ad id tempus quo Roma a gallis capta fuit. id est singillatim, siue suo singulos quosq; sumptu se aliusse. Quod ergo de reditu M. Ciceronis, & de i perio pōpū statutum est, nō lex, sed priuilegium recte dicitur. plebiscitum uera est lex, quam plebs, non populus accipit. Quippe in populo omnis pars ciuitatis, & omnes ordines continentur. in plebe autem, neq; equites sunt, neq; patritij. Sed est uilior pars populi. a quo plebeius possessiuum nomen deducitur. Vnde plebeij adiles

adiles dicti, qui discedente plebe à patribus fuerunt creati. Et plebei mores uiliores. plebeia pudicitia sacellum Romae, ut sacra cetera colebatur. Reperitur autem plebs plebis. Et plebes plebei quinta declinationis. Plinius, Manceps proxima satrinae cornuum exanimatus, tanta plebei consternatione, ut primo pulsus ex ea regione, mox et interemptus sit. plebis scitum autem ideo dicitur, quia plebs id quod rogabatur iam sciebat, quae si plebis decretum. Vnde scita pro decretis ponuntur. Plinius, cautum id diligenti scito, legum contra bibendi fallacias. Rogatio principum est, et quasi origo omnium istorum uocabulorum, siquidem haec omnia sub rogationis nomine comprehenduntur. Nam nisi populus, aut plebs rogetur, nullus plebei, aut populi iussus fieri potest. Sed haec differentia non seruatur prorsus ab omnibus. Etenim plebscitas, et priuilegia leges dicuntur. Et haec omnia appellantur rogationes. Sunt praeterea senatus consulta, decreta principum, responsa prudentum, item municipales leges, quas unaquaeque urbs sibi priuatum constituit, à municipis dicta, quae ita denum uires habent. Si urbs Roma, aut aliarum liberarum urbium, quarum imperio sub sint, aut imperatoris, uel principis auctoritate muniantur. Ceterum praeter tripartitam illam iuris diuisionem, quam facit Vlpianus, habemus in nostra religioe ius diuinum, quod primum locum tenet, in quo diuina oracula comprehenduntur, quae leges diuinae nominantur. item ius pontificum, quod à romanis pontificibus sanatum est. Hinc utriusque iuris prudentes dicimus, qui pontificum simul, ac civile ius profitentur. item in civili iure praetorium ius continetur, quod praetores supplendi, aut corrigendi iuris ciuilibus gratia introduxerunt ob publicam utilitatem. hoc à praetoris honore, honorarium nuncupatur, et interpretatio iuris ciuilibus, et quasi uiua uox est. Est etiam (ut Paulus scribit) ius singulare, quod contra tenorem rationis ob aliquam utilitatem auctoritate consuetudinum introductum est. item est aliud ius, quod ius consuetudinis appellatur. hoc quidam sub naturali, alij sub iure gentium constitunt, definiuntque ius consuetudinis esse, quod in morem uetustas uelque approbatione produxit. item ius militare dicitur, quo soli milites sunt astricti. Et ius trium liberorum, quod patribus dabatur filios non habentibus. Hoc ius qui habebat cum aliquo à populo iuratum diuidebatur, pro tribus accipiebat, quae tribus filijs alimenta praebiturus esset. quod institutum est in laudem Horatorum, qui tergemini aduersus Curiacos albanos pro Romano imperio pugnauerunt. Claudius princeps ius quatuor etiam liberorum mulieribus dedisse proditur. Marialis. Quod natura uetat fieri, permittit uideri. Naturam genitor credat ut esse trium. Et ius quirinum, quo soli Romani uiuunt, quasi eorum (ut ita dicam) municipale. item pacti ius est, cum aliquid inter se homines pacti sunt, etiam si aliud de iure non esset. iuris prudentiam Vlpianus appellat diuinarum, atque humanarum rerum notitiam iusti, atque iniusti scientiam. iuris praecipua tria sunt. honeste uiuere. alterum non ledere. ius suum cuique tribuere. ius ab aequitate sic distinguunt, ut ius sit, quod omnia recte, et inflexibiliter fieri exigit. Aequitas, quae multum de iuris rigore remittit. Ponitur etiam ius aliquando pro auctoritate, siue libertate quadam, atque licentia. Cicero, Quare suo iure nosster ille Ennius sanctos appellat poetas. Suo iure inquit, quasi sua auctoritate, et licentia, quia summus erat poeta. idem. pro meo iure dico, quasi confidenter. Aliquando pro merito accipitur. Quis tilianus, Quis cum non id meruisse, quis non iure passum affirmet? Quandoque etiam pro necessitudine, ut est mihi cum illo ius cognationis, aut amicitiae. item ius dicitur locus, in quo ius redditur, appellatione collata ab eo, quod fit in id, in quo

fit. quem locum definiunt, ubicunque praetor salua maiestate imperij sui, saluoque more maiorum ius dicere constituit. item ius liquorem si significat eorum, quae coquuntur, et ad coquinariam pertinet. A quo iurulentum dicimus iuris plenum. Plinius, ius decoctae cum posca pernicionibus prodest. A iure dicitur iustus, qui praecipua iuris seruat. interdum pro mediocri ponitur, cum et ius ipsum mediocritas quaedam sit. Vnde iustam magnitudinem hominis, uel libri, uel alterius rei dicimus, cum nec debita minor est, nec modum excedit. Hinc iusti dies dicebantur triginta dies, cum exeratus esset imperatus, et uexillum in arce positum. interdum pro uero, unde apud iuriconsultos, qui filium adoptat, interrogatur an uelit eum, quem adoptat iustum sibi filium esse, hoc est uerum filium. item iniustus, qui contra ius facit. Et interdum ponitur pro eo, qui iustam magnitudinem excedit. Vrgilius, iniusto sub fasce uiam dum carpit. A iusto iustitia, quae definitur (ut Vlpiano placet) constans, et perpetua uoluntas ius suum cuique tribuens. Alij iustitiam dicunt habitum animi esse communi utilitate conseruati, dignitatem suam cuique tribuentem, cui contraria est iniustitia. Hinc etiā iuste et iniuste aduerbia deriuantur. Et iusta dicuntur sacrificia, quae mortuis impendantur, ut supra diximus. item iusta aduerbiū, quod qua ratione uulgo p. x. duplicem literam scribatur, nō uideo. Si significat autē aequae, similiter. eodem modo. Plau. Dixi tibi mater, iusta mecum rem tenes. i. aequae mecum. Sallust. Hyemē atque astatem iusta pati. Aliquando tamen pro praepositione accipitur, et significat proprie. Vrg. Humilis uolat aequora iusta. Aliquando simul, coniuictim. Vrg. Cum interea lucubrādo faceret iusta ancillas lanam, hoc est si nūl cum ancillis. Nōnunquā apud Plautū. iusta te sum, tu me tuearis oportet, hoc est apud te sum. Apud tamen, licet proprie iusta significat, Aliquādo tamē pro in usurpatur. Apul. Apud forum eū conueni, hoc est in foro. Penes quoque idem quod apud et iusta significat. Cic. ita petulans es atque ater, ut ne ad solariū quidem (ut mihi uideatur) sed penes scenam, et in huiusmodi locis exeratus sis. Sed penes usurpatur frequentius in ijs, quae ad dōminum spectant, laudēque, uel uituperationem, et cōmodum, aut incōmodum. Vrg. Sed seruorum cura penes dominos sit. Cic. Cuius penes quos laus adhuc fuit, non fuit rationis, aut scientiae. Quinti. Vt reor in illius culpa uideatur penes patrem, quod tam facile irascitur. Liui. Vt penes eosdem pericula belli. penes quos praemia essent. Vt etres iustum quoque pro iusta scripsere. Si femina. iustum Minaciū flumen obrūtatur. item à iure iniuria, quod non iure fiat. iniuria enim proprie (ut Vlpianus sentit) iniqtas, atque iniustitia est. Nā cum quis iniqtas, uel iniuste sententiam dixit, iniuriam dixisse manifestum est, quasi non iuriam. iniuria etiā aduerbialiter ponitur pro eo quod est sine causa. et immerito, quem admodum iure pro merito accipi supra demonstrauimus. Cic. Neque id iniuria factum est, hoc est non sine causa, non immerito. Quādoque etiā pro contumelia. Plin. Tot ab eo iniurijs affectus sum, tot conuitijs laessitus. item pro dāno culpa dato. Pacu. Patior facile iniuriā si est uacua contumelia, cuius auctoritate motus Marcell. scripsit iniuriā lenioreē, quā cōtumeliā, nec aia aduertit iniuriā hoc loco pro dāno accipi. Ab hoc fit iniurior, quod mō significat incōmodū, ac dānum, mō contumeliā factio, et iniurius, quod alicui iniuriā facit. Et iniurius, cōtumeliosus. et iniurie, atque iniuriose aduerbia. Neui. iniuriose ego ne, an ille iniurie facimus. ubi manifeste intelligitur iniuriose pro cōtumeliose accipi, iniurie uero pro iniqtas, et iniuste. Itē à iure fit iurgio, quod est, de iure cōtendo, et iurgatio, iuris actio. A quo fit iurgū, hoc distās à lite, quod iurgū lenior res ē, siquē iter beneuolos, et propter quos cōcertatio quaedā iurgū dicitur. iter inimicos aut lis appellatur. Cic. admiror nō rerū solū